

LAPPEENRANNAN TEKNILLINEN YLIOPISTO

Teknillinen tiedekunta

Ympäristötekniikan koulutusohjelma

Kandidaatintyö

**YHTEISKUNTA VASTUURAPORTOINNIN VIITEKEHYK-
SEN LAATIMINEN LAPPEENRANNAN TEKNILLISELLE
YLIOPISTOLLE**

**Sustainability Reporting Framework for Lappeenranta
University of Technology**

Työntarkastaja: Professori, KTT, DI, Lassi Linnanen
Työnohjaajat: Ympäristösuunnittelija, HTM Essi Römpötti
                                  Kehittämispäällikkö, DI, Marko Kasurinen

Lappeenrannassa 23.1.2015

Joni Kemppi

SISÄLLYSLUETTELO

LYHENNELUETTELO	3
1 JOHDANTO	4
2 YHTEISKUNTA VASTUURAPORTOINTI	6
2.1 Raportointi organisaation työkaluna	6
2.2 Hyödyt organisaatiolle	7
2.3 Raportointiprosessi	9
2.4 Raportointi yliopistoissa	10
2.4.1 Yleisyys	10
2.4.2 Haasteet	11
2.4.3 Mistä raportoidaan	12
3 GLOBAL REPORTING INITIATIVE	14
3.1 GRI:n yhteiskuntavastuun raportointiohjeisto	15
3.1.1 Osa 1: Raportin sisällön, laadun ja rajauksen määrittely	16
3.1.2 Osa 2: Perussisältö	17
3.2 Sovellustasot	18
3.3 G4-raportointiohjeisto	19
3.4 Soveltuvuus yliopistoille	20

4	ÉCOLE POLYTECHNIQUE FÉDÉRALE DE LAUSANNE – YHTEISKUNTAVASTUURAPORTOINTI	22
4.1	Raportointiviitekehukset	23
4.2	Raportin sisältö.....	24
4.2.1	Organisaation kuvaus.....	26
4.2.2	Koulutus ja tutkimus	27
4.2.3	Ympäristölliset näkökulmat.....	28
4.2.4	Sosiaaliset näkökulmat	29
4.2.5	Taloudelliset näkökulmat.....	30
4.2.6	Toimintojen johtamistapa	31
4.3	Raportoinnin kehitys.....	31
5	YHTEISKUNTAVASTUURAPORTOINTI LAPPEENRANNAN TEKNILLISESSÄ YLIOPISTOSSA	33
5.1	Suosittelava raportointiohjeisto	33
5.2	Raportointiprosessi	34
5.3	Raportin sisältö	35
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	37
7	YHTEENVETO.....	39
	LÄHTEET	42
	LIITTEET	

Liite I: GRI:n indikaattorien käyttö EPFL:n yhteiskuntavastuuraportissa

LYHENNELUETTELO

CERES	Coalition of Environmentally Responsible Economies
EPFL	École Polytechnique Fédérale de Lausanne
GASU	Graphical Assessment of Sustainability in Universities
GRI	Global Reporting Initiative
GULF	Global University Leaders Forum
ISCN	International Sustainable Campus Network
LOAS	Lappeenrannan seudun opiskelija-asuntosäätiö
LUT	Lappeenranta university of technology
UNEP	United Nations Environment Program
UNIL	University of Lausanne
YK	Yhdistyneet Kansakunnat

1 JOHDANTO

Global Reporting Initiativen (2006, 36) mukaan ”yhteiskuntavastuuraportti on yksittäinen tietokokonaisuus, joka tarjoaa kattavan ja tasapuolisen kuvan organisaation toiminnasta tietyllä ajanjaksolla”. Yhteiskuntavastuuraportointi on yritysten ja muiden organisaatioiden keskuudessa yleistynyt käytäntö osana organisaation yhteiskuntavastuun kantamista. Raportoinnin avulla tuodaan esille organisaation toimintojen aiheuttamat yhteiskunnalliset vaikutukset, joita tarkastellaan perinteisesti ympäristöllisestä, sosiaalisesta ja taloudellisesta näkökulmasta, sekä kuinka niitä on otettu huomioon ja pyritään kehittämään. Raportti kuvastaa organisaation arvoja ja yhteiskunnallista profiilia sekä sitä, kuinka kestävä kehitys on huomioitu organisaation strategiassa.

Kansainvälisesti käytetyin ohjeistus yhteiskuntavastuuraportointiin on Global Reporting Initiativen (GRI) raportointiohjeisto. Se tarjoaa raportointiin tarvittavat ohjeet, periaatteet ja indikaattorit, joiden avulla organisaatiot voivat mitata ja raportoida taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöllisiä vaikutuksiaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014.)

GRI:n käyttö yliopistojen yhteiskuntavastuuraportoinnissa on vielä vähäinen, mutta jatkuvasti kasvava trendi. GRI on pääsääntöisesti yritysten käyttöön tarkoitettu ohjeisto, joten sitä ei ole kehitetty erityisesti yliopistojen yhteiskuntavastuuraportointiin. Tämä luo haastetta ja kysymyksiä käytettävien indikaattoreiden ja raportointimenetelmien osalta: Mikä on yliopiston kannalta olennaista raportoida ja miten? Miten yliopistojen toiminnalle olennaisia toimintoja kuten koulutusta ja tutkimusta voidaan mitata ja liittää raporttiin?

Lappeenrannan teknillinen yliopisto (LUT) on vuonna 1969 perustettu tekniikkaa ja kauppatieteitä yhdistävä tiedeyliopisto. Nykyään yliopistolla opiskelee noin 4800 perus- ja jatkokutkinto-opiskelijaa sekä noin 600 täydennyskoulutusopiskelijaa ja noin 1500 avoimen yliopiston opiskelijaa. Henkilökuntaa on yhteensä 960. Kansainvälisyys on LUT:lle tärkeää, mistä kertoo se, että yli kolmasosa yliopistolla aloittavista opiskelijoista on viime vuosina ollut ulkomaalaisia. (LUT 2014a.)

LUT:n strategian painopisteet ovat vihreä energia ja teknologia, kestävä kilpailukyvyyn luominen ja Venäjä-yhteyksien aktiivinen rakentaminen (LUT 2014b, 4–5). Toiminnan missiona on rakentaa Suomen hyvinvointia ja kestävästä kilpailukykyä tieteen, tekniikan ja

talouden osaamisella. Yliopistolla on vankka osaaminen ja näytöt kestäväan kehitykseen liittyvässä käytännön toiminnassa kuten vihreässä energiassa. LUT:n arvoihin kuuluvat rohkeus menestyä, intohimo luoda uutta tieteen avulla ja tahto rakentaa hyvinvointia, mihiin liittyy vastuu itsestä ja ympäröivästä yhteiskunnasta. (LUT 2014c.) LUT:n voidaan sanoa olevan yhteiskuntavastuun kantamisen osalta suunnannäyttäjä muille yliopistoille.

LUT:lla on vuosien 2010–2011 aikana pidetyn innovaatiokilpailun jälkeen toteutettu viireitä arvoja Green Campus -toimintamallissa, minkä myötä yliopistosta pyritään saamaan mahdollisimman kestäväan kehityksen mukainen. Osana tämän tavoitteen toteuttamista LUT liittyi vuonna 2013 ISCN (International Sustainability Campus Network) -verkostoon, johon yliopiston tulee laatia vuosittain yhteiskuntavastuuraportti. (LUT 2014d.) Lisäksi yliopistolla on otettu käyttöön ISO 14001 -standardin mukainen ympäristöjärjestelmä, jolle myönnettiin ensimmäisenä yliopistona Suomessa sertifikaatti syksyllä 2014. Yksi osa ympäristöjärjestelmää on ympäristötavoitteista viestiminen sidosryhmille, joten raportointi on myös tämän järjestelmän kannalta aiheellinen. LUT ei ole julkaissut aiemmin yhteiskuntavastuuraporttia eikä sillä siis ole aiempaa kokemusta yhteiskuntavastuuraportointiin liittyen, mikä on synnyttänyt tarpeen tälle kandidaatintyölle.

Tämän työn tarkoituksena on laatia Lappeenrannan teknilliselle yliopistolle viitekehys yhteiskuntavastuuraportoinnille, jota yliopisto voisi omassa raportointiprosessissaan hyödyntää. Työn teoriaosuudessa perehdytään yhteiskuntavastuuraportointiin ja GRI-raportointiohjeistoon. Yhteiskuntavastuuraportointia tarkastellaan erityisesti yliopistojen näkökulmasta selvittämällä, millä tasolla raportointi on yliopistojen keskuudessa, mistä asioista on raportoitu ja mitä hyötyjä raportoinnilla voidaan saavuttaa. GRI:n osalta perehdytään raportointiohjeiston sisältöön, kerrotaan sen soveltamisesta raportointiin ja pohditaan, miten se soveltuu yliopistojen yhteiskuntavastuuraportointiin.

Työn tutkimusosassa selvitetään hyviä raportointikäytäntöjä ja ideoita, joita LUT voisi raporttinsa suunnittelussa hyödyntää. Työssä perehdytään tarkemmin yhden maailman arvostetuimman teknillisen yliopiston, Sveitsin EPF Lausannen, yhteiskuntavastuuraportointiin ja benchmarkkauksen avulla selvitetään, miten EPFL on yhteiskuntavastuustaan raportoinut. Benchmarkkaus tarkoittaa tässä mallin ottamista toiselta organisaatiolta, jolla todetaan olevan omaan toimintaan verrattuna paras mahdollinen käytäntö. Selvitysten ja esiin nostettujen hyvien käytäntöjen pohjalta laaditaan viitekehys yhteiskuntavastuun raportoin-

tiin LUT:ssa. Itse raportin suunnittelu on kuitenkin yliopiston sisäisen työryhmän tehtävä, joten tämän työn tarkoituksena ei ole antaa yksityiskohtaista ohjeistusta raportointiprosessin toteuttamiseen, vaan tarjota mahdollisia käyttökelpoisia ideoita ja menetelmiä raportointiin.

2 YHTEISKUNTAVASTUURAPORTOINTI

Tässä työn osassa pohjustetaan, mitä on yhteiskuntavastuuraportointi, mikä saa organisaatiot raportoimaan ja mitä hyötyjä siitä on organisaatiolle. Lisäksi avataan, mikä on yhteiskuntavastuuraportoinnin tämänhetkinen taso yliopistoissa: kuinka yleistä se on, mitä haasteita ja ongelmia siitä löytyy ja mitä asioita raporteissa on painotettu.

2.1 Raportointi organisaation työkaluna

Yhteiskuntavastuuraportointi on organisaatioiden strategisen johtamisen työkalu niiden oman toimintansa arviointiin ja viestintään. Yritysten ja muiden organisaatioiden tulee kantaa yhteiskunnallinen vastuunsa ja yhteiskuntavastuuraportoinnin avulla ne voivat kertoa sidosryhmilleen, miten ne sitä toteuttavat ja kuinka ne ovat tässä onnistuneet. Yhteiskuntavastuuraportin tulee kattaa laajasti ja tasapuolisesti organisaation toiminta, niin myönteiset kuin kehitystä vaativat asiat. Raportti koskee tiettyä ajanjaksoa, jonka aikana tarkkaillaan ja mitataan organisaation toiminnan tuloksia ja kerrotaan niistä organisaation tekemien sitoumusten, strategian ja johtamisen osalta. (GRI 2006, 3.)

Raportointi on usein, kuten LUT:ssa, osana organisaation ympäristöjärjestelmää, jonka avulla organisaatio voi yhdistää ympäristöasiat osaksi johtamista ja toiminnan suunnittelua. Yhteiskuntavastuuraportointi pitää sisällään ympäristöasioiden lisäksi organisaation taloudelliset, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset toimet ja tavoitteet. Siitä voivat hyötyä sekä organisaation sisäiset että ulkoiset sidosryhmät. (Niskala & Tarna 2003, 19–21.)

2.2 Hyödyt organisaatiolle

Yhteiskuntavastuun kantaminen ja vastuun kannon todistaminen ovat tämän päivän nousevia trendejä. Yhteiskuntavastuuraportoinnilla on organisaatiolle imagollista hyötyä. Yksi menestyvän ja hyvin johdetun organisaation tunnusmerkeistä on hyvin hoidettu ympäristövastuu. Yhteiskuntavastuu nostaa organisaation arvoa, sillä negatiivisten tapahtumien riski on pienempi yhteiskuntavastuullisella organisaatiolla. Yrityksillä taloudellisen arvon kohottaminen toimii motiivina raportointiin, voittoa tavoittamattomilla organisaatioilla imagon kasvatus on keskeinen motiivi. Hyvän imagon omaava organisaatio on myös suosittu työnantajana ja osaava työvoima hakeutuu mielellään organisaatioon, jonka esimerkiksi tiedetään kohtelevan työntekijöitään oikeudenmukaisesti, kannustavasti ja reilusti. Merkittävä syy yhteiskuntavastuuraportointien julkaisemiseen on kilpaileminen maineesta muiden vastaavien organisaatioiden kanssa. (Niskala & Tarna 2003, 10–11.)

Yhteiskuntavastuuraportoinnista on tullut monille organisaatioille tärkeä osa sidosryhmäviestintää. Se on tilinpäätöksen tai vuosikertomuksen tavoin organisaation läpinäkyvyyttä helpottava työkalu, jonka avulla voidaan kertoa organisaation toiminnasta ja tavoitteista, jotta sidosryhmien tiedonsaanti helpottuu. Lakisääteisistä raporteista poiketen yhteiskuntavastuuraportointi antaa viitteitä myös organisaation toiminnan tavoitteista ja tulevasta kilpailukyvyistä, eikä vain menneestä suorituskyvystä.

Organisaation on tämän päivän nopeatempoisessa informaatioyhteiskunnassa pystyttävä vastaamaan nopeasti muuttuviin olosuhteisiin ja sidosryhmien tarpeisiin. Yhteiskuntavastuusta raportointi on organisaation johdon kannalta hyödyllinen proaktiivinen apuväline, jonka avulla organisaatioon kohdistuviin yhteiskuntavastuullisiin paineisiin voidaan vastata. (Niskala & Tarna 2003, 82.) Raportointi auttaa organisaatiota varmistamaan, että sen toiminta noudattaa velvollisuuksiaan lainsäädännön, normien, sääntöjen ja standardien osalta. Tämän jälkeen vastuullisuus voidaan viedä pidemmälle kuin mitä siltä laillisissa puitteissa vaaditaan. Raportointi helpottaa myös oman toiminnan vertaamista muihin vastaaviin organisaatioihin, jotka julkaisevat raporttejaan. (GRI 2006, 3.)

Raportointi tukee organisaation johtoa ja on osa riskienhallintaa. Sen avulla johdon on helpompi tarkkailla organisaation toimintaa ja asettaa tavoitteita. Raportointiin vaadittava prosessi auttaa tunnistamaan riskejä ja toiminnan kehittämisen kannalta olennaisia asioita.

Esimerkiksi organisaation energiankulutukseen voidaan kiinnittää enemmän huomiota raportoinnin avulla ja sen myötä pienentää sitä. (Niskala & Tarna 2003, 9–11.) Kestävän kehityksen asiantuntijan Carol A. Adamsin (2013, 385) mukaan raportointi pakottaa mittaamaan omaa toimintaa. Mittaamisen myötä eri toimintoja voidaan hallita paremmin. Hänen mukaansa asioita, joita ei mitata, ei voi hallita. Tällöin niitä on myös vaikea kehittää tai tietää, ovatko ne kehittyneet. Eli raportointiprosessin myötä ongelmakohdat ovat helpompi havaita ja niitä voidaan hallita sekä tarpeen tullen kehittää ja seurata niiden kehitystä.

Raportointi on hyödyllinen apuväline rakennettaessa ja kehitettäessä sidosryhmäluottamusta. Se kehittää toimintaan läpinäkyvyyttä ja avoimuutta ja sen avulla voidaan viestittää sidosryhmille organisaation toiminnasta, tavoitteista, riskeistä, mahdollisuuksista ja yhteiskunnallisesta vastuunkannosta. Raportointi luo automaattista jatkuvuutta vuorovaikutukseen sidosryhmien kanssa, minkä myötä organisaation ei tarvitse jatkuvasti erikseen vastata sidosryhmien tahoilta esitettyihin kysymyksiin. (Niskala & Tarna 2003, 82.)

Yhteiskuntavastuun raportointi on tällä hetkellä organisaatioille vapaaehtoista. Tulevaisuudessa yritysiltä ja muilta organisaatioilta mahdollisesti tullaan vaatimaan taloudellisten tietojen lisäksi myös sosiaalisen ja ympäristöllisen vastuun raportointia. Tällöin organisaatiot, jotka ovat tätä jo harjoittaneet, ovat etulyöntiasemassa verrattuna niihin, joilla on iso työ koota yhteen tarvittavat raportointiaineistot. (Kuvaja 2002, 21–24.)

Vaikka yhteiskuntavastuuraportointi tuo organisaatiolle hyötyä, on se saanut osakseen myös kritiikkiä. Ongelmana on, että organisaatiot voivat itse päättää minkälaista tietoa he julkaisevat ja raportissa voidaan korostaa tiettyjä asioita enemmän kuin toisia. Organisaatio voidaan pyrkiä esittämään positiivisessa valossa, eikä raportti kerro välttämättä koko totuutta. Raporttien laatu ja sisältö lisäksi vaihtelevat suuresti organisaatiosta ja käytetyistä järjestelmistä riippuen. Yhteiskunnallisesti raportit vahvistavat vaikutelmaa kestäväan suuntaan etenemisestä, vaikka organisaatioiden todelliset toimet kestäväan kehityksen eteen voivat olla rajoitetut. Useat yritykset vain vastaavat ulkoisiin paineisiin ja pyrkivät parantamaan omaa asemaansa yhteiskunnassa, ilman suurempaa kiinnostusta todelliseen kestäväan muutokseen. Yhteiskuntavastuuraportoinnin pakollisuus ja yhtenäinen raportointistandardi vähentäisivät todellisuuden kiillottamista. (Kuvaja 2002, 21–24.)

2.3 Raportointiprosessi

Raportointiprosessi voidaan jakaa viiteen vaiheeseen (Niskala & Tarna 2003, 86):

- 1) Raportoinnin tavoitteiden määrittely
- 2) Raportin suunnittelu
- 3) Raportin laadinta
- 4) Jakelu
- 5) Palautteen kerääminen ja analysointi

Tavoitteiden määrittelyvaiheessa organisaation on mietittävä muun muassa, mitä raportilla pyritään saavuttamaan, mitkä ovat keskeiset sidosryhmät, mitä ohjeistoa käytetään, miten raportti rajataan sekä mistä raportoidaan ja miten. Tässä vaiheessa konkretisoidaan haluttu taso ja arvioidaan organisaation valmiutta raportointiin. (Niskala & Tarna 2003, 87.)

Tavoitteiden määrittelyvaiheen jälkeen voidaan raporttia alkaa suunnitella yksityiskohtaisemmin. Suunnitteluvaiheen myötä saadaan konkreettinen suunnitelma keinoista toteuttaa raportti. Siinä päätetään muun muassa laadinnan toteuttajat, aikataulut, resurssit ja raportin yksityiskohtainen sisältö. (Niskala & Tarna 2003, 87.)

Raportin laadintavaiheessa toteutetaan aiemmin määriteltyä suunnitelmaa. Siinä kerätään tarvittava tieto ja muokataan se esitettävään muotoon. Olennaista on esittää raportissa olevat tiedot mielenkiintoisella ja ymmärrettävällä tavalla niin, että raportin tärkeimmät kohderyhmät löytävät sieltä haluamansa tiedot. Jakelun osalta on päätettävä julkistamisen ajankohta ja jakelun kohderyhmät. Palautteen keräämisen ja analysoinnin osalta on muistettava, että yhteiskuntavastuuraportointi ei ole vain muodollisuus, johon palataan vain kerran vuodessa. Se on jatkuva prosessi, jossa tietoja syntyy ja niitä kerätään ympäri vuoden. Palautetta tulee kerätä sidosryhmiltä ja saatu palaute auttaa kehittämään seuraavaa raporttia. Säännöllinen raportointi helpottaa raportointiprosessia ja se auttaa organisaatiota kehittämään vuosi vuodelta paremmaksi raportoijaksi. (Niskala & Tarna 2003, 87–88.)

2.4 Raportointi yliopistoissa

Yliopistoilla on yhteiskunnassa merkittävä asema korkeasti koulutetun työvoiman tuottajina ja yhteiskunnallisina vaikuttajina. Yliopistojen oletetaan olevan kehityksen eturivissä, jopa edelläkävijöinä, myös kestävän kehityksen osalta. Yliopistoilla on merkittävä vaikutus tulevaisuuden johtajiin, opettajiin ja vanhempiin sekä heidän ajatusmaailmaansa. Yritysmaailmassa yhteiskuntavastuu, tai useimmin terminä käytetty yritysvastuu, on jo vuosikymmenten ajan otettu yhä suuremmissa määrin osaksi yritystoimintaa. Kuitenkin vasta viime vuosina yliopistotkin ovat alkaneet nostaa ympäristöarvoja ja kestävän kehityksen mukaista ajattelua mukaan toimintaansa. (Adams 2013, 384 & Alonso-Almeida et al. 2014, 1–2.)

2.4.1 Yleisyys

Yliopistoissa kestävän kehityksen mallia on aloitettu vasta lähivuosina huomioimaan muutenkin kuin opetuksen sisällössä. Kestävyyttä on alettu toteuttaa myös yliopistojen omassa toiminnassa. Kestävä kehitys on tullut osaksi joidenkin yliopistojen strategiaa niin koulutuksen, tutkimuksen, palveluiden, sidosryhmien kuin koko kampusalueen osalta. (Velazquez et al. 2005, 384.)

Yhteiskuntavastuuraportointi yliopistoissa on yrityksiin verrattuna vielä hyvin vähäistä. Useissa tapauksissa suuntaus kestävämpään toimintaan on ollut enemmän opiskelijoiden tai eri osastojen viitoittamaa kuin yliopiston johdon linjaus. Vain murto-osa yliopistoista on julkaissut jonkin kansainvälisesti tunnustetun raportointiviitekehyksen mukaisen yhteiskuntavastuuraportin. Vuonna 2012 GRI:n ohjeiston mukaisen raportin julkaisi yhteensä 20 eri yliopistoa eri puolilta maailmaa ja 44 yliopistoa julkaisi yhteiskuntavastuuraporttinsa maailman suurimmassa yhteiskuntavastuuraportteja keräävässä ja julkaisevassa verkkotietokannassa Corporate Registerissa. (Adams 2013, 386). GRI:n omaan tietokantaan on vuoden 2014 marraskuuhun mennessä lähetetty ja siellä on julkaistu 103 yliopistojen yhteiskuntavastuuraporttia, jotka ovat tehty GRI:n G1-, G2-, G3- G3.1- tai G4-ohjeiston pohjalta (GRI 2014d).

Yhteiskuntavastuuraportointi on tehokkaimmillaan, kun raportoitavia asioita mitataan tiuhaan ja raporteja laaditaan esimerkiksi vuosittain. Tällöin muutokset ja mahdolliset paran-

nukset huomataan nopeasti ja seuranta kehittyy osaksi normaalia toimintaa. Tällä hetkellä yleisin käytäntö yliopistojen keskuudessa on laatia yksi raportti, jonka jälkeen seuraavaa raporttia ei julkaista useaan vuoteen. (Alonso-Almeida 2014, 9.) Mitä useammat eri yliopistot alkavat julkaista yhteiskuntavastuuraporttejaan, sitä enemmän ne luovat painetta muille yliopistoille. Näin saadaan synnytettyä lumipalloeefekti, jonka myötä yliopistojen raportoinnista voisi tulla enemmän sääntö kuin poikkeus.

2.4.2 Haasteet

Yliopiston siirtyminen kestävien käytäntöjen toteuttamiseen ja yhteiskuntavastuusta raportointiin ei ole helppo eikä nopea prosessi. Kestävän kehityksen ei tule olla vain yhden osaston tai ihmisjoukon tavoite. Koko organisaation on sitouduttava siihen ja toteutettava sitä yksimielisesti.

Velazquez et al (2005, 385) mainitsevat yleisimmiksi esteiksi yliopistojen kestävä kehityksen hankkeille tietoisuuden ja kiinnostuksen puutteen sekä organisaation rakenneongelmat. Heidän mukaansa suurimmassa osassa tutkituista yliopistoista kestävä kehitystä ajavat ihmiset valittavat, että merkittävä osa yliopistoyhteisöstä ei välitä tai tiedä kestävyttä lisäävistä toimista, eikä osallistu niihin. Myös yliopistoille yleinen epäyhteneväinen rakenne on ongelmallinen. Toiminnallisesti yhtenäinen rakenne olisi muutoksen kannalta sopivin, jolloin päätökset voidaan toteuttaa nopeasti. Yliopistoille on kuitenkin ominaista muun muassa hajautettu johto, byrokratia, standardoimattomat prosessit ja varsin konservatiivinen luonne, jolloin yksimielisyyttä koko kampuksen kesken on hankala saavuttaa. Kestävyyden toteuttaminen jää helposti vain yhden osaston tai joukon vastuulle. Muita merkittävimpiä hankaloittavia tekijöitä ovat mahdolliset rahoituksen, ajan, johdon tuen, datan, koulutuksen ja kommunikaation puutteet sekä muutosvastaisuus. (Velazquez et al 2005, 384–385.)

Yliopistojen yhteiskuntavastuuraportointi on niin varhaisessa vaiheessa, että sille ei ole kehitetty omaa kattavaa raportointiohjeistoa. Yhteisen viitekehyksen puute on yksi merkittävä haaste sekä yliopiston yhteiskuntavastuuraportin laatijalle että raporttien keskinäiselle vertailulle. Harvat yliopistot ovat raportoineet samoja raameja noudattaen ja yliopistojen tähän asti laaditut raportit ovat usein koottu noudattaen useaa eri raportointiohjeistoa. (Alonso-Almeida 2014, 9.)

2.4.3 Mistä raportoidaan

Yhteiskuntavastuuraportointimenetelmät vaihtelevat yliopistoittain. Jotkut yliopistot sisällyttävät kestävän kehityksen vuosiraportteihinsa, toiset julkaisevat joko erillisen ympäristöraportin tai yhteiskuntavastuuraportin, mutta keskittyvät vain ympäristönäkökulmiin (Lozano 2011, 68). Lozano tutki korkeakouluja, jotka ovat julkaisseet yhteiskuntavastuuraporttinsa GRI:n ohjeiston mukaisesti. Hän löysi vain 12 korkeakoulua, jotka julkaisevat itsenäisiä GRI:a noudattavia yhteiskuntavastuuraportteja, jotka sisältävät sekä taloudellisen, ympäristöllisen että sosiaalisen näkökulman.

Kahdentoista eri korkeakoulun julkaisemia raportteja tutkittiin käyttäen yliopistojen kestävän kehityksen mittaamiseen kehitettyä työkalua GASU:a (Graphical Assessment of Sustainability in Universities). GRI:n raportointiohjeistossa on suuri määrä toimintojen indikaattoreita, mikä vaikeuttaa raporttien vertailua, joten GASU suunniteltiin helpottamaan eri korkeakoulujen kestävän kehityksen mukaisen toiminnan vertailua ja arviointia. GASU perustuu GRI:n raportointiohjeistoon ja lisäksi on korkeakouluihin suunniteltu koulutusta mittaava ulottuvuus. GASU pisteyttää tutkittavassa raportissa käytetyt indikaattorit sen mukaan, miten kattavasti niistä on raportoitu, ja arvosanojen perusteella luo lopulta prosenttiluvut arvioimaan, kuinka kattavasti mitään yhteiskuntavastuun aspektia on raportissa käsitelty. (Lozano 2011, 69.) 12 tutkitun korkeakoulun raporttien kattavuudet eri yhteiskuntavastuun osa-alueille ovat esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1: Tutkittujen 12 korkeakoulun yhteiskuntavastuuraporttien eri ulottuvuuksien käsittely.

Toiminta	Toiminnasta raporttoivia korkeakouluja	*Toiminnan raporttoinnin kattavuus keskimäärin [%]
Talouden ulottuvuudet	12 / 12	keskiarvo yht. 10,58
Tulot	12 / 12	41,83
Kulut	10 / 12	23,17
Työntekijät	2 / 12	14,58
Rahoitus	3 / 12	8,42
Julkinen sektori	0 / 12	0

Epäsuorat taloudelliset vaikutukset	0 / 12	0
Ympäristöulottuvuus	12 / 12	ka yht. 17,36
Materiaalit	6 / 12	24,08
Energia	12 / 12	28,00
Vesi	11 / 12	39,33
Biodiversiteetti	8 / 12	7,25
Päästöt	12 / 12	24,50
Tuotteet ja palvelut	2 / 12	6,33
Määräystenmukaisuus	3 / 12	6,25
Kuljetus	6 / 12	45,83
Sosiaalinen ulottuvuus	12 / 12	7,36
Työntekijät	12 / 12	26,17
Ihmisoikeudet	4 / 12	1,33
Yhteiskunta	6 / 12	2,19
Tuotevastuu	0 / 12	0
Koulutus	9 / 12	6,12
Opintosuunnitelmat	9 / 12	9,74
Tutkimus	6 / 12	2,54
Palvelut	8 / 12	16,25

* Arvot perustuvat GASU-analyysin perusteella saatuihin kattavuustietoihin.

Taulukosta 1 nähdään, että yliopistot ovat keskittyneet eniten erityisesti ympäristöllisten, mutta myös taloudellisten indikaattorien raportointiin. Tämä voi johtua siitä, että niitä on helpompi mitata kuin sosiaalisia ja koulutuksellisia ulottuvuuksia. Taloudelliselta puolelta raportoitiin eniten tuloista ja menoista. Ympäristöindikaattoreista keskityttiin eniten energiaan, veden käyttöön, kasvihuonekaasupäästöihin ja jätteisiin. Vähiten ympäristön osalta raportoitiin biodiversiteetistä, tuotteista ja palveluista sekä määräystenmukaisuudesta. So-

siaalisten indikaattorien käytöstä voidaan huomata, että henkilöstökäytännöistä ja työoloista kertomiseen panostettiin. Tuotevastuusta ei raportoitu, sillä se ei ole yliopiston kannalta olennainen. Koulutuspuolella suurin osa korkeakouluista raportoi kursseista/opintosuunnitelmasta ja palveluista. Koulutuksen mittaamiseen tarkoitettujen indikaattorien käyttö oli kuitenkin vähäistä ja jotkut eivät raportoineet koulutuksesta lainkaan. Tämä voi johtua siitä, että koulutus ei ole mukana GRI:n ohjeistuksessa, vaan sitä joutuu muokkaamaan yliopistojen käyttöön sopivammaksi. (Lozano 2011, 70–73.)

3 GLOBAL REPORTING INITIATIVE

Global Reporting Initiative (GRI) on kansainvälinen, voittoa tavoittelematon, verkostopohjainen organisaatio, jonka tarkoitus on saada mahdollisimman moni organisaatio raportoimaan yhteiskuntavastuustaan ja kiinnittämään sen kautta huomiota kestävään kehitykseen toiminnassaan. Sen toimintaan sisältyy tuhansia organisaatioita ja alansa ammattilaisia useilta eri sektoreilta ja alueilta. Yhteistyössä sidosryhmiensä kanssa GRI on kehittänyt kattavan ohjeiston yhteiskuntavastuun raportointiin, joka on kansainvälisesti kattavin ja käytetyin yhteiskuntavastuun raportointiohjeisto. (GRI 2014b.)

GRI perustettiin vuonna 1997 Yhdysvalloissa CERES:n ja YK:n ympäristöohjelman UNEP:n toimesta. Nykyään GRI:n päätoimisto sijaitsee Amsterdamissa, mutta sillä on aluetoimistoja Australiassa, Brasiliassa, Intiassa, Kiinassa ja Yhdysvalloissa. Sen kansainväliseen verkostoon kuuluu yli 30 000 ihmistä. (GRI 2014b.)

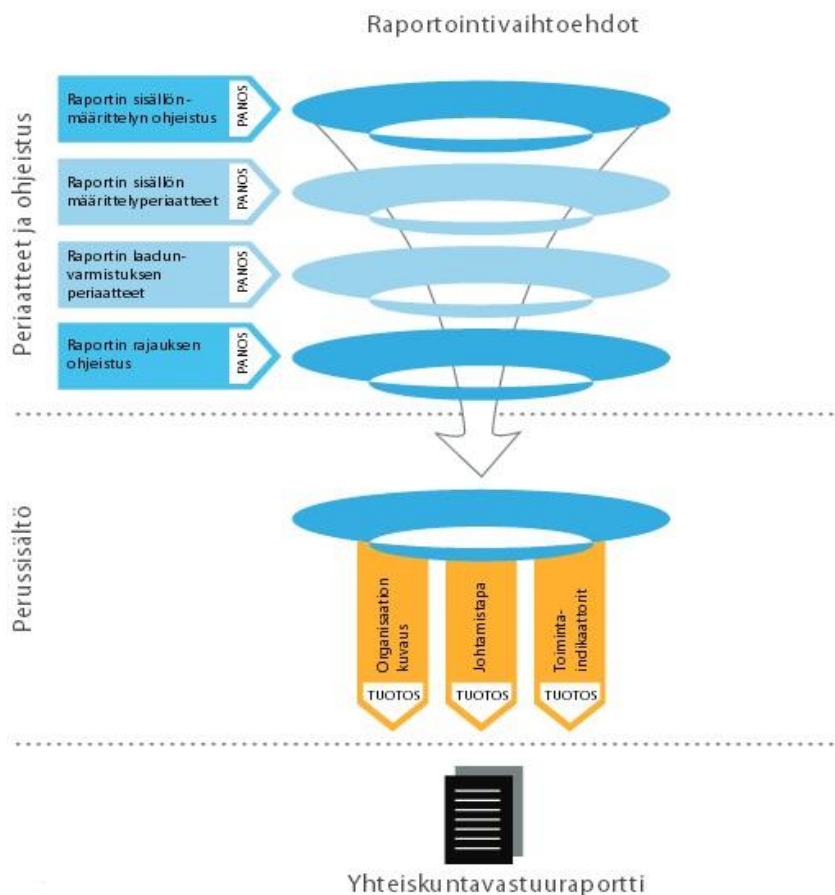
GRI on tähän mennessä julkaissut viisi raportointiohjeistoa (Sustainability Reporting Guidelines). Lähivuosien aikana eri organisaatioiden laatimat raportit ovat pääosin noudattaneet vuonna 2006 julkaistua G3-raportointiohjeistoa tai vuonna 2011 julkaistua G3.1-ohjeistoa, joka on päivitetty versio G3:sta. Toukokuussa 2013 GRI julkaisi uusimman G4-raportointiohjeistonsa, jonka käyttöön siirtymistä järjestö toivoo raportoivilta organisaatioilta mahdollisimman nopeasti. GRI hyväksyy G3- tai G3.1-raportointiohjeiston mukaisesti tehdyt raportit vielä 31.12.2015 asti, jonka jälkeen raportit tulee olla valmisteltu G4-ohjeiston mukaisesti. (GRI 2014c.)

Myöhemmin tässä työssä paneudutaan EPFL:n vuosilta 2012–2013 laadittuun yhteiskuntavastuun raporttiin, joka on tehty GRI:n G3-raportointiohjeiston mukaisesti. Tästä syystä

työssä käydään tarkemmin läpi G3-ohjeiston sisältöä. Osiossa tarkastellaan kuitenkin myös uuden G4-ohjeiston mukanaan tuomia muutoksia verrattuna edellisiin versioihin.

3.1 GRI:n yhteiskuntavastuun raportointiohjeisto

GRI:n raportointiohjeiston tarkoituksena on toimia yleisesti hyväksyttynä viitekehyksenä yhteiskuntavastuun raportointiin mahdollisimman monelle eri organisaatiolle kokoluokasta, toimialasta tai sijainnista riippumatta. GRI-ohjeiston tärkein tavoite on parantaa yhteiskuntavastuuraporttien vertailukelpoisuutta. Ohjeiston ensimmäinen osa käsittää raportin sisällön, laadun ja rajauksen määrittelyn, joiden mukaan organisaatio osaa valita, minkälaisia asioita raporttiin tulee sisällyttää ja miten niitä tulee valita. Toinen osa määrittelee raportin perussisällön eli mitä organisaation ja sen sidosryhmien kannalta olennaisia asioita raportissa kerrotaan. Perussisältö jaetaan kolmeen osaan: organisaation yleiskuvaus ja strategia, johtamiskäytännöt ja toimintaindikaattorit. (GRI 2006, 3–5.) GRI G3-ohjeiston sisältö pääpiirteissään on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1: GRI-ohjeiston yleiskuvaus (GRI 2006, 4).

3.1.1 Osa 1: Raportin sisällön, laadun ja rajauksen määrittely

GRI-ohjeiston ensimmäinen osa antaa raportointiperiaatteet ja -ohjeet, mitä asioita organisaation tulee raporttiinsa sisällyttää ja miten aiheita tulee rajata. Raportointiperiaatteet ohjaavat koko raportointiprosessin ajan päätöksentekoa raportointiteemojen, indikaattoreiden ja raportointitavan osalta. Itsearviointia varten periaateosuudet sisältävät määritelmän ja tarkennuksen lisäksi testin, jonka avulla organisaatio voi arvioida periaatteen käyttöönsä raportissa. (GRI 2006, 6.)

Ohjeiston ensimmäisessä osiossa käydään läpi sisällön määrittelyperiaatteet, jotka ovat hyvin olennaisia arvioitaessa, millaista tietoa raporttiin tulee koota. Yhteiskuntavastuureportoinnissa olennaisuus voidaan kiteyttää tarkoittavaksi niiden asioiden tunnistamista, joiden perusteella sidosryhmät saavat kohtuullisen kuvan organisaation taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristövaikutuksista. Tiedon olennaisuutta tarkastellaan samanaikaisesti sekä sidosryhmien että organisaation omien mielipiteiden näkökulmasta, ja niiden muodostamat kriteerit asettavat yksittäiset tiedot tärkeysjärjestykseen. Merkitykseltään tärkeät tiedot raportoidaan ja ne, jotka eivät ole merkityksellisiä, jätetään ulkopuolelle. (Juutinen & Steiner 2010, 219.)

Olennaisuusmatriisi on yleisesti käytetty työkalu olennaisten asioiden määrittelyprosessissa. Siinä selvitetään esimerkiksi haastattelujen avulla eri teemojen merkittävyys sekä organisaatiolle itselleen että sen sidosryhmille. Vastauksista saadaan muodostettua kuvaaja, jonka toisella akselilla on teemojen merkittävyys organisaatiolle ja toisella merkittävyys sidosryhmille. Mitä tärkeämpänä organisaatio itse tai sidosryhmät pitävät jotain teemaa, esimerkiksi jätehuoltoa tai työntekijöiden kohtelua, sitä kauemmas se sijoitetaan akselilla. Näin eri teemat saadaan sijoitettua eri kohdille matriisia. Teemat, joilla ei ole juuri vaikutusta kumpaankaan, voidaan jättää pois, ja teemat, jotka ovat tärkeitä molemmille, muodostavat raportin tärkeimmät elementit ja niistä annetaan eniten tietoa. (GRI 2006, 8; Juutinen & Steiner 2010, 220–225.)

Olennaisuuden lisäksi GRI G3 -ohjeiston ensimmäisessä osassa määritellään sisällön osalta, miten organisaation olisi otettava huomioon sidosryhmätoiminta, jotta sidosryhmien tarpeisiin ja odotuksiin osataan vastata, kuinka organisaation toiminta kuvataan suhteessa kestävään kehitykseen ja kuinka kattavasti asioita tulee käsitellä. Raportoinnin laadunmää-

rittelyssä ohjeistetaan tiedon tasapuolisuuteen, jotta sekä myönteiset että kielteiset vaikutukset tulevat kuvattua. Lisäksi ohjeistetaan vertailukelpoisuuteen, täsmällisyyteen, oikea-aikaisuuteen, selkeyteen ja luotettavuuteen. GRI opastaa raportoivaa organisaatiota myös rajaamaan toimintoja, joita raportissa käsitellään. Organisaation on määriteltävä, mitä toimintoja raportti kuvaa ja mitä toimijoita, esimerkiksi sisarorganisaatioita tai alihankkijoita, on jätetty ulkopuolelle ja miksi. Raportin on GRI:n mukaan katettava toimijat, joilla on merkittäviä kestäväan kehitykseen liittyviä vaikutuksia, jotka ovat organisaation määräysvallassa ja joiden toimintaan organisaatio voi vaikuttaa merkittävällä tavalla. (GRI 2006, 10–19.)

3.1.2 Osa 2: Perussisältö

GRI:n toinen osa käsittää yhteiskuntavastuun perussisällön eli mitä osioita ja asioita GRI:n ohjeiston mukaan kirjoitetun raportin tulisi sisältää. Perussisällön määrittelyssä on myös otettava huomioon ensimmäisen osan sisällönmäärittelyohjeisto, jonka myötä joitakin asioita korostetaan enemmän ja joitain jätetään pois. Perussisältö jakautuu kolmeen ryhmään, joita GRI toivoo raportoivien organisaatioiden käyttävän raportissaan (GRI 2006, 19.)

- 1) Strategia ja taustakuvaus
- 2) Johtamiskäytännöt
- 3) Toimintaindikaattorit

Strategia ja analyysi -osiossa organisaation tulisi kuvata organisaation strategisia teemoja ja organisaation suhteesta kestäväan kehitykseen. Se olisi eräänlainen johdatus raporttiin, jossa lukijalle tulee yleiskäsitys siitä, minkälainen organisaatio on kyseessä, mikä on organisaation raportointikokemus ja -tapa, mitä raportti sisältää, mitkä ovat sen sidosryhmät ja mikä on organisaation hallintorakenne. (GRI 2006, 19–24.)

GRI-ohjeiston toimintaindikaattorit-osuus muodostaa raportin olennaisimman ja analyytisimmän osan, joka tarjoaa raportoivalle organisaatiolle indikaattorit sen sosiaalisten, taloudellisten ja ympäristöllisten toimintojen mittaamiseen ja arviointiin. Indikaattorit ovat G3-ohjeistossa jaettu pää- ja lisäindikaattoreihin. Pääindikaattorit ovat yleisesti sovellettavia ja niiden oletetaan olevan olennaisia useimpien organisaatioiden kannalta. Niistä tulee raportoida, ellei organisaatio ole määritellyt niitä epäolennaisiksi ensimmäisen osan raportointi-

periaatteiden mukaisesti. Lisäindikaattorit kuvaavat kehittymässä olevaa käytäntöä tai teemaa, jotka voivat olla joidenkin organisaatioiden kannalta olennaisia, joidenkin ei. (GRI 2006, 24.)

GRI-ohjeiston toimintaindikaattorit jaetaan taloudellisiin, sosiaalisiin ja ympäristöön liittyviin indikaattoriluokkiin. Sosiaaliset indikaattorit ovat jaettu edelleen henkilöstö-, ihmisoikeus-, yhteiskunta- ja tuotevastuuluokkiin. Ympäristöllisiä indikaattoreita GRI:n G3-ohjeistossa on 30, taloudellisia 9, henkilöstökäytäntöihin ja työoloihin liittyviä 14, ihmisoikeuksiin liittyviä 9, yhteiskuntaan liittyviä 8 ja tuotevastuuseen liittyviä 9. (GRI 2006, 26–35.) Täydellisesti GRI:n ohjeiden mukaan tehty raportti kattaa kaikki edellä mainitut indikaattorit. Näin kuitenkin harvoin tehdään, eikä sille ole tarvettakaan, sillä raportin tulisi kattaa vain olennaiset asiat.

Raportointiohjeiston mukaan jokaisen indikaattoriluokan osalta raportissa tulee kuvata myös näkökulman johtamistapaa eli miten organisaatio hallinnoi toimintansa eri osa-alueita. Organisaatioille annetaan vapaat kädet, kuinka johtamistavasta kerrotaan raportissa, mutta kuvauksen tulee kattaa kunkin indikaattoriluokan osa-alueet muodosta tai ryhmitelystä riippumatta. GRI-ohjeistossa on jokaisen indikaattoriluokan osalta määriteltä, mitä johtamisen näkökulmia organisaation halutaan siitä käsittelevän. (GRI 2006, 24.)

3.2 Sovellustasot

Raportoivien organisaatioiden ei ole välttämätöntä käyttää kaikkia GRI:n raportointiohjeiston määrittelemiä indikaattoreita. Sovellustasoilla (Application Levels) mitataan sitä, missä määrin GRI:n ohjeistoa on raportissa käytetty. G3-ohjeiston sovellustasot jaetaan kolmeen luokkaan: C-, B- ja A-tason raportit. C-tason raportit sisältävät vain joitakin GRI:n raportointiohjeiston elementeistä. A-tason raportti sisältää kaikki GRI:n ohjeiston indikaattorit, tai jos ei sisällä niin on oltava selitys, miksi indikaattori on jätetty pois. B-tason raportti on tältä väliltä. Raportti voi lisäksi saada '+'-merkin tasoluokituksen perään (C+, B+ tai A+), mikäli raportti on ulkoisesti varmennettu. Tasojen määrittäminen helpottaa raporttien vertailtavuutta, kun raportissa tuodaan heti ilmi sen sovellustaso, eli missä määrin se noudattaa GRI:n raportointiohjeita. Tavoiteltava sovellustaso on määriteltävä heti raportointiprosessin alussa. Sovellustasojen kriteerit ovat nähtävillä kuvassa 3. (GRI 2011, 13.)

Raportin sovellustaso		C	C+	B	B+	A	A+
Perussisältö	G3 Organisaation kuvaus TUOTOS	Raportoi: 1.1 2.1 – 2.10 3.1 – 3.8, 3.10 – 3.12 4.1 – 4.4, 4.14 – 4.15		Raportoi kaikista C plus-tasolle listatuista kriteereistä 1.2 3.9, 3.13 4.5 – 4.13, 4.16 – 4.17		Samat vaatimukset kuin B-tasolle	
	G3 Johtamistapa TUOTOS	Ei vaadita	Raportti ulkoisesti varmennettu	Johtamistapa jokaiselle indikaattoriluokalle	Raportti ulkoisesti varmennettu	Johtamistapa jokaiselle indikaattoriluokalle	Raportti ulkoisesti varmennettu
	G3 Toimintaindikaattorit & Toimialakohtaisten liitteiden toimintaindikaattorit TUOTOS	Raportoi vähintään 10 toimintaindikaattoria, vähintään yksi jokaisesta luokasta: sosiaalinen, taloudellinen ja ympäristöluokka	Raportti ulkoisesti varmennettu	Raportoi vähintään 20 toimintaindikaattoria, vähintään yksi jokaisesta luokasta: taloudellinen, ympäristö, ihmioikeudet, henkilöstö, yhteiskunta, tuotevastuu	Raportti ulkoisesti varmennettu	Vastaa jokaiseen G3 pää- ja toimialakohtaisten liitteiden* indikaattoriin olennaisuusperiaatteen perusteella, joko a) raportoimalla indikaattorista tai b) selittämällä miksi se on jätetty pois.	Raportti ulkoisesti varmennettu

* Toimialakohtainen liite loppullisessa versiossa

Kuva 2: Raportin sisällön kriteerit eri sovellustasoille (GRI 2011, 13).

3.3 G4-raportointiohjeisto

GRI:n uusi yhteiskuntavastuun raportointiohjeisto on vuonna 2013 julkaistu G4-ohjeisto. G4-ohjeisto pyrkii olemaan edeltäjiään joustavampi organisaatioiden toimintojen erilaisuuden suhteen. Päivitetyin ohjeiston tarkoituksena on auttaa raportoivia organisaatioita valmistelemaan raportteja, joissa käsitellään juuri tietyille organisaatiolle olennaisimpia asioita. Se on käyttäjäystävällisempi ja pyrkii lisäämään keskittymistä raportointiprosessiin ja olennaisuuteen. Ohjeiston myötä raportoivien organisaatioiden on tarkasteltava toimintansa vaikutuksia koko arvoketjunsä matkalta, eikä vain oman toimintansa suoria vaikutuksia. (GRI 2014e, 3–4.)

G4-raportointiohjeisto koostuu kahdesta erillisestä osasta. Ensimmäinen sisältää raportointiperiaatteet (Reporting Principles) ja perussisällön (Standard Disclosures). Näiden lisäksi ensimmäisessä osassa esitetään vaatimukset, jotka raporttien tulee täyttää. Toinen osa sisäl-

tää sovellusohjeet (Implementation Manual), joissa esitellään yksityiskohtaiset neuvot ja suositukset raportointiin. (Niskala et al 2013, 114.)

G4-raportointiohjeisto kattaa pääosin aikaisempien G3- ja G3.1-ohjeistojen elementit. G4-ohjeistossa raportointielementtejä on kuitenkin selkiytetty ja osa aiemmista raportin sisällön vaatimuksista on siirretty ohjeistukseksi. Myös joitain toimintaindikaattoreja on tullut uudessa ohjeistuksessa lisää. Uudet raportointielementit G4-ohjeistossa koskevat toimitusketjun yritys vastuun hallintaa, yritys vastuun hallitustyöskentelyä ja palkitsemista, liiketoiminnan eettisten periaatteiden noudattamista sekä energiatehokkuuden ja kasvihuonekaasupäästöjen raportointia. (Niskala et al 2013, 110.)

G4-raportointiohjeisto lähtee aiempien versioiden tapaan liikkeelle raportointiperiaatteista ja sisällön määrittelyperiaatteista sekä niitä koskevista päätöksistä. Ohjeiston perussisältö on G4:ssa kuitenkin jaettu yleiseen ja erityiseen sisältöön. Yleinen perussisältö on tarkoitettu kaiken tyyppisille organisaatioille ja erityinen sisältö on rajattu niihin yhteiskuntavastuun näkökohtiin, jotka raportoivan organisaation sisällönmäärittelyn prosessissa on tunnistettu olennaisiksi. Lisänä aiempiin versioihin on kaksi vaihtoehtoa ohjeiston soveltamiseen: suppea (core) ja laaja (comprehensive). Suppeassa vaihtoehdossa raportoivalla organisaatiolla on vapaammat kädet käsitellä juuri niitä asioita, jotka sille ovat olennaisia. (Niskala et al 2013, 114–115; GRI 2014e, 3–6.)

Marraskuuhun 2014 mennessä GRI:n tietokannasta löytyy viisi yliopistojen julkaisemaa yhteiskuntavastuuraporttia, jotka ovat laadittu G4-raportointiohjeiston mukaisesti. G4-ohjeistoa ovat käyttäneet filippiiniläinen Ateneo de Manila University, amerikkalainen Ball State University, australialainen Deakin University, belgialainen Ghent University ja amerikkalainen University of California, Berkeley. (GRI 2014d.)

3.4 Soveltuvuus yliopistoille

Tällä hetkellä GRI:n raportointiohjeisto on yksi parhaista vaihtoehdoista yliopistojen yhteiskuntavastuuraportoinnin suunnittelussa. Vaikka GRI:n raportointiohjeistoa ei ole kehitetty juuri yliopistoja varten, tarjoaa se tasavertaisimman viitekehyksen kestävä kehityksen olennaisimpien näkökulmien suhteen: siinä sekä ympäristö-, taloudellinen että sosiaa-

linen ulottuvuus käsitellään tasapuolisesti. Lisäksi se tarjoaa ymmärrettävän, vertailukelpoisen ja standardisoidun raportointimenetelmän. (Lozano 2006, 966 & 969.)

GRI:n käytön suurin heikkous korkeakoulujen raportoinnin suhteen on yliopistojen ydin-kompetensseja eli koulutusta ja tutkimusta kuvaavan ulottuvuuden puuttuminen. Yliopistojen osalta GRI:n raportointiviitekehystä tulee sen vuoksi muokata sen verran, että raportoitavien teemojen joukkoon lisätään yliopistoissa tapahtuvaa koulutusta ja tutkimustyötä tarkastelevat näkökulmat. (Lozano 2006, 966.)

ULSF (University Leaders for Sustainable Future) on kehittänyt useiden yliopistojen, tutkijoiden ja kouluttajien yhteistyön tuloksena oman versionsa GRI:stä, joka on tarkoitettu juuri yliopistojen käyttöön. ULSF:n yliopistoille tarkoitettu versio on tehty täydentämään GRI:n raportointiohjeistoa ja sen voi liittää GRI:n jatkoksi osana raportointiprosessia. Siinä yliopiston koulutuksen huomioiminen on lisätty osaksi indikaattoreita. ULSF:n versiossa ehdotetaan kolmea koulutukseen liittyvää kategoriaa: opinto-ohjelma, tutkimus ja palvelut. Nämä sisältävät 7 näkökulmaa ja niiden mittaamiseen esitetään 13 indikaattoria. (Lozano 2006, 969.) ULSF:n ehdottamat näkökulmat ovat:

- Tarjolla olevat kurssit (Available courses) kestävään kehitykseen liittyen
- Hallinnollinen tuki (Administrative support) – osastot ja laitokset, joissa kestävä kehitys sisältyy opintosuunnitelmaan
- Tutkimuksen palkinnot ja apurahat (Grants)
- Julkaisut ja tuotteet (Publications and products)
- Ohjelmat ja keskuksat (Programs and centres) kestävään kehitykseen liittyen
- Yhteiskunnallinen toiminta ja palvelut (Community activity and service)
- Palvelujen oppiminen (Service learning)

4 ÉCOLE POLYTECHNIQUE FÉDÉRALE DE LAUSANNE – YHTEISKUNTAVASTUURAPORTOINTI

École Polytechnique Fédérale de Lausanne (EPFL) on Sveitsin länsiosassa Lausannessa sijaitseva teknillinen yliopisto, joka on Euroopan kansainvälisimpiä ja yksi arvostetuimpia teknillisiä yliopistoja. Opiskelijoita, henkilökuntaa ja professoreja siellä on yli 120 eri maasta. Lappeenrannan teknillisen yliopiston tavoin se tarjoaa huipputason koulutusta eri tekniikan aloilta. EPFL on kuitenkin paljon laaja-alaisempi ja siihen kuuluu seitsemän eri koulua, jotka tarjoavat koulutusta insinööritieteiden ja tekniikan alojen lisäksi muun muassa arkkitehtuurin, biotieteiden, humanisten tieteiden, terveystieteiden sekä luonnontieteiden (matematiikan, kemian ja fysiikan) aloilta. (EPFL 2014a.)

EPFL on organisaationa monilla tavoin Lappeenrannan teknillisen yliopiston kaltainen. Tutkimuksen, koulutuksen ja teknologian vieminen korkeimmalle kansalliselle ja kansainväliselle tasolle ovat sen strategian pääkohdat ja EPFL pyrkii pysymään globalisaation ja kehityksen kärjessä, mahdollisuuksien mukaan niiden edellä. Pitääkseen maineensa maailman huippuyliopistojen joukossa yliopiston on kannettava yhteiskuntavastuunsa. LUT:n tavoin EPFL kannustaa monialaista osaamista ja poikkitieteellistä yhteistyötä eri alojen osaajien välillä. Vihreyden ja kestävän kehityksen arvot ovat sveitsiläiselle huippuyliopistolle tärkeitä ja ne ovat vahvasti yliopiston toiminnassa ja kehityksessä mukana. (EPFL 2014b, 1-4; EPFL 2011, 3.) EPFL on lisäksi vahvasti mukana ISCN:ssä, johon myös LUT nykyään kuuluu. Heillä on edustaja muun muassa ISCN:n valmisteluvaliokunnassa (Steering Committee), joka ohjaa organisaation strategista kehitystä. (ISCN 2014.)

EPFL on julkaissut tähän mennessä kaksi pääosin GRI:n ohjeiston pohjalta laadittua yhteiskuntavastuuraporttia (EPFL 2014, 1), joista organisaation omistautuminen yhteiskuntavastuulle ja kestävän kehityksen arvoille on nähtävissä. EPFL:n raportit ovat hyviä esimerkkejä yliopiston raportoinnista niin raportin suunnittelun ja sisällön kuin käytännön toimintojenkin osalta. Näistä syistä EPFL:n yhteiskuntavastuuraportti on valikoitu tässä kandidaatintyössä tarkastelun kohteeksi.

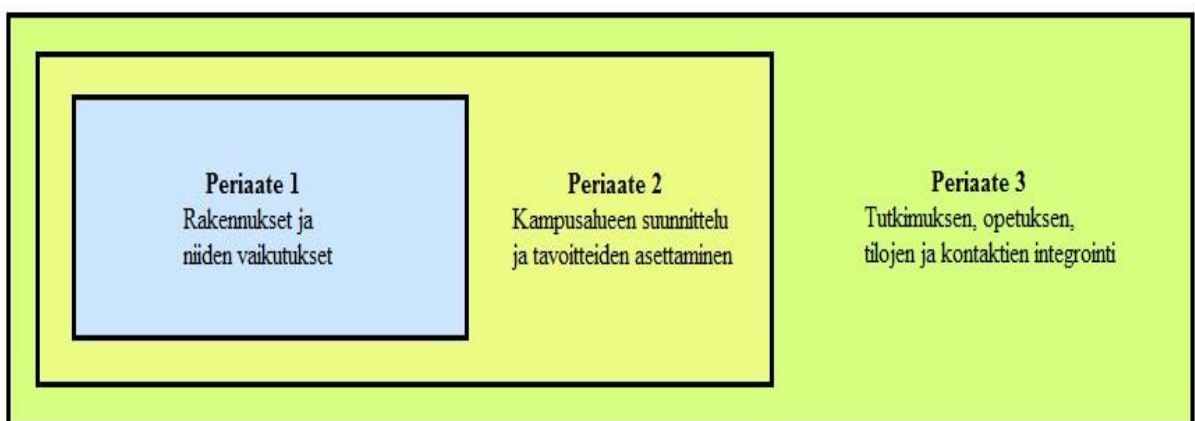
Tässä työn osassa käsitellään EPFL:n yhteiskuntavastuuraportointia, erityisesti viimeisintä eli vuosilta 2012–2013 laadittua raporttia. Osiossa tarkastellaan, missä määrin EPFL:n yhteiskuntavastuuraportissa käytetään GRI:n ohjeistoa ja kuinka eri sektorit ovat raportissa

huomioitu. Erityisesti kiinnitetään huomiota koulutuksen ja tutkimuksen sekä sosiaalisten näkökulmien huomioimiseen, sillä ne eivät ole ympäristöllisten ja taloudellisten tunnuslukujen tavoin yhtä helposti mitattavissa, ja koulutuksen sekä tutkimuksen raportointiin ei GRI tarjoa ohjeistusta.

4.1 Raportointiviitekehykset

EPFL:n kesäkuussa 2014 julkaistu yhteiskuntavastuuraportti vuosien 2012 ja 2013 aikaisista toiminnoista on yliopiston toinen raportti, joka täyttää sekä GRI:n raportointiohjeiston että ISCN-GULF Sustainable Campus Charter -ohjeiston kriteerit. Se on kuitenkin ensimmäinen raportti, jossa GRI:n ja ISCN-GULF:n raportointiviitekehykset ovat integroitu yhdeksi kokonaisvaltaiseksi raportiksi. (EPFL 2014b, 3.) Tähän ratkaisuun yliopisto on ottanut mallia ETH Zurichin yhteiskuntavastuuraportista (EPFL 2014b, 55).

Taloudellisen, ympäristön ja sosiaalisen ulottuvuuden osalta raportti on laadittu pääosin GRI:n G3-ohjeiston mukaisesti. Aiemmin on todettu, että GRI ei kuitenkaan kata yliopistoille olennaista koulutuksellista ulottuvuutta, joten ISCN-GULF:n ohjeita on käytetty täydentämään GRI:n ohjeistoa. ISCN-GULF Sustainable Campus Charter -ohjeisto keskittyy erityisesti yliopiston kannalta olennaisiin kestävä kehityksen mittareihin kuvassa 3 nähtävien ISCN:n kolmen pääperiaatteen mukaisesti. (EPFL 2014, 3.)

Kuva 3: ISCN:n periaatteet (EPFL 2014b, 3).

4.2 Raportin sisältö

EPFL:n vuosien 2012–2013 ajalta julkaistu raportti on jaettu osiin eri toimintojen mukaisesti noudattaen pääosin GRI:n raportointiohjeistoa. GRI:n mukaan raportin perussisältöön tulee sisältyä organisaation kuvaus, johtamistapa ja toimintaindikaattorit. GRI:n ohjeistossa raportissa käsiteltävät asiat ovat jaettu seuraavasti (GRI 2006, 20–24):

- 1) Strategia ja analyysi
- 2) Organisaation taustakuvaus
- 3) Raportin muuttujat
- 4) Hallintotapa, sitoumukset ja yhteistyö
- 5) Johtamistapa ja toimintaindikaattorit

EPFL:n raportissa nämä eivät esiinny tässä järjestyksessä vaan niitä käsitellään välillä itsenäisinä ja välillä lomittain muiden asioiden kanssa. Raportti on saanut GRI:n B-tason luokituksen eli siinä ei esiinny lähellekään kaikkia GRI:n raportointiohjeiston indikaattoreita. Raporttiin sisällytettyjä ei myöskään välttämättä käydä läpi niin kattavasti kuin ohjeistossa on ehdotettu, vaan osa on tarkoituksella rajattu pois.

EPFL:n raportissa GRI:n vaatimat kohdat 1–4 käydään pääosin läpi raportin alussa. Suurin pääpaino raportissa on luonnollisesti kohdassa 5 eli toimintaindikaattoreissa, joilla organisaation suorituskykyä ja kestävän kehityksen mukaista toimintaa pystytään mittaamaan ja sitä kautta kehittämään. Raportoitujen toimintojen pääpaino on ollut ympäristöön ja koulutukseen liittyvissä toiminnoissa, kun taloudelliset ja sosiaaliset näkökulmat ovat jääneet hieman vähemmälle huomiolle. (EPFL 2014b.)

Liitteessä 1 on esitetty, missä määrin EPFL:n yhteiskuntavastuuraportti kattaa GRI G3-raportointiohjeiston elementit. B-tason raportin kriteerit ovat, että raportti kattaa täysin ohjeiston neljä ensimmäistä osaa (strategia ja analyysi, organisaation taustakuvaus, raportin muuttujat sekä hallintotapa, sitoumukset ja yhteistyö), siinä esitetään johtamistapa jokaiselle indikaattoriluokalle ja siinä raportoidaan vähintään 20 toimintaindikaattorista – vähintään yksi jokaisesta luokasta. EPFL:n yhteiskuntavastuuraportissa toimintaindikaattoreista on GRI:n 79 indikaattorista raportoitu 36 ja 8 toimintaindikaattorin poisjätto on raportissa perusteltu, mikä ylittää B-tason raportin kriteerit selkeästi. Lisäksi raporttiin on

tuotu koulutusta ja tutkimusta käsittelevät osiot, joita GRI ei raportilta vaadi, eikä sillä ole tarjota niihin liittyviä indikaattoreita. EPFL:n voidaan todeta raportoineen toiminnastaan kattavasti vastaten siihen oletetusti kohdistuviin odotuksiin tekniikan huippuyliopistona.

Osa GRI-ohjeiston toimintaindikaattoreista on yliopiston raportissa jätetty pois perustellusti. Tällöin ne voidaan GRI:n mukaan todeta käsitellyiksi. Poisjätön perustelut löytyvät raportin lopusta liitteestä, joka sisältää GRI-ohjeiston mukaisesti laaditun raportin sisällysluettelon (GRI Content Index), jonka GRI vaatii raporttiin kuuluvan. Luettelosta löytyy myös, miltä raportin luvulta ja sivunumerolta löytyy mikäkin käytetty indikaattori. Poisjätön syynä on pääosin ollut, että indikaattorissa kysyttyä toimintaa ei ole olemassa eli sitä ei toteuteta yliopistossa ainakaan sellaisena kuin indikaattorissa kysytään. Joissain tapauksissa toiminnon puuttuminen johtuu yliopiston erilaisesta organisaatioluonteesta yrityksiin verrattuna. Esimerkiksi yliopistossa organisaation tulos ei vaikuta ylimmän johdon palkkioihin, joten sitä koskeva indikaattori on jätetty pois. Joissain tapauksissa raportointiaikana ei sattunut yhtään kysyttyä toimintaa, kuten vuotoja ympäristöön tai syrjintätapauksia. Joissain tapauksissa toiminnosta ei ole saatavilla dataa. Esimerkiksi jätevesien määrästä ei ole tietoa, sillä ne lasketaan viemäriin, eikä mitata. (EPFL 2014b, 61–67.)

EPFL:n yhteiskuntavastuuraportin toimintaindikaattoreita käsittelevä osio on jaettu seitsemään lukuun, jotka ovat (EPFL 2014b, 9–51):

- 1) Koulutus (Education)
- 2) Tutkimus (Research)
- 3) Tekniikan- ja tiedonsiirto (Knowledge and Technology transfer)
- 4) Ympäristö (Environment)
- 5) Opiskelijat, opettajat ja muu henkilökunta (Students, Faculty and Staff)
- 6) Yhteiskunta ja sidosryhmät (Society and Outreach)
- 7) Rahoitus ja hallinto (Funding and Governance)

Jokaisen eri toimintaa käsittelevän luvun alussa kerrotaan toiminnan kestävän kehityksen mukaisista tavoitteista (sustainability goals), jotka toiminnalla pyritään tulevaisuudessa saavuttamaan. (EPFL 2014b, 9–51.) Nämä ovat sekä lukijan että organisaation itsensä kannalta hyvä tuoda esille, sillä ne tuovat raporttiin mukaan myös organisaation tulevaisuuteen liittyvän näkökulman. Ei pidä keskittyä vain menneen ja tämänhetkisen toiminnan rapor-

tointiin, vaan itseään kestävästi eteenpäin vievän organisaation tulee tehdä selväksi myös organisaation kehityssuunnat ja päämäärät.

4.2.1 Organisaation kuvaus

Raportin aloittaa yliopiston rehtorin lausunto organisaation strategiasta ja sitoutumisesta kestäväen kehityksen mukaiseen toimintaan (EPFL 2014b, 1). Rehtorin lausunto käsittää GRI:n vaatimuksista kohdan 1 (Strategia ja analyysit), jossa vaaditaan ylimmän johdon edustajan lausuntoa kestäväen kehityksen merkityksestä organisaation ja sen strategian kannalta (GRI 2006, 20). Raportin johdanto-osiossa (Introduction) käydään lyhyesti läpi organisaation hallintoa, kerrotaan EPFL:stä organisaationa ja kuvaillaan raportoinnin parametreja kuten raportointiajanjaksoa ja -sykliä sekä käytettyjä viittekehyksiä. Johdanto kattaa pääosin GRI:n vaatimukset kohdille 2 (Organisaation taustakuvaus) ja 3 (Raportin muuttujat). (EPFL 2014b, 1-5.)

Raportoinnin muuttujia käydään läpi myös raportin lopussa erillisessä liitteessä, jossa kerrotaan enemmän GRI:n ja ISCN-GULF -ohjeiston yhdistämisestä ja raportoinnin rajauksista. EPFL:n raportointiprosessin alussa kaikkia GRI:n toimintaindikaattoreita pidettiin samanarvoisina ja jokaista niistä pidettiin mahdollisena sisältönä raportille. Jokaisen indikaattorin tärkeyttä selvitettiin workshoppien avulla yhdessä organisaation ulkoisten ja sisäisten sidosryhmien kanssa. Indikaattorit, joita pidettiin relevantteina sekä ulkoisten että sisäisten sidosryhmien mielestä muodostavat raportin ytimen. Tärkeimmiksi todettuja indikaattoreita tarkastellaan raportissa siinä suhteessa kuin dataa oli saatavilla. (EPFL 2014b, 55.)

GRI-raportointiohjeiden perussisältöön kuuluva kohta 4 (Hallintotapa, sitoumukset ja yhteistyö) käsitellään EPFL:n raportissa pääosin kahdessa viimeisessä luvussa, joissa ne käydään läpi yhdessä organisaation taloudellisten näkökulmien kanssa. GRI:n kohdan 4 ehdotetut asiasisällöt liittyen hallintotapaan, sitoumuksiin ja yhteistyöhön käydään raportissa pääsääntöisesti läpi kappaleissa, jotka käsittelevät organisaatiosta seuraavia asioita (GRI 2014b, 43–51):

- Suhteet sidosryhmiin
- Strategiset kumppanuudet Euroopassa ja maailmanlaajuisesti

- Eettiset käytännöt kaikessa toiminnassa
- Riskienhallinta
- Vastuullisuus ja suorituskyky
- Hallintorakenne

4.2.2 Koulutus ja tutkimus

EPFL:n tutkimustyö ja koulutus ovat maailman huippuluokkaa ja niihin yliopisto haluaa erityisesti panostaa, jotta mainetta voidaan ylläpitää. Tästä syystä koulutus- ja tutkimuspuolesta on kerrottu raportissa kattavasti, vaikka niiden raportoimiselle ei kunnollista yhteneväistä ohjeistusta vielä ole laadittu. Raportissa ei ole mainittu, onko koulutuksen ja tutkimuksen raportoimiseen käytetty jotain valmista raportointiohjeistoa. Koulutusta ja tutkimusta käsitellään pääosin raportin kappaleissa 1 ja 2. (EPFL 2014b, 9–16.)

Koulutuksen osalta raportissa kerrotaan EPFL:n koulutustarjonnan laajuudesta ja kuinka organisaation kehitys on kohti monialaista koulutustarjontaa, jossa kannustetaan poikkitieteellisyttä, tiedon monipuolisuutta ja siltojen rakentamista eri tieteenalojen välillä. Tutkimusten määrää ja niiden kasvua kuvataan raportissa taulukon ja kuvaajan avulla. Raportissa on myös kerrottu yliopistojen tarjoamista kursseista, jotka liittyvät suoraan kestäväan kehitykseen sekä kestäväan kehitykseen liittyvien kurssien liittämistä eri alojen kurssitarjontoihin. Tätä EPFL:ssä toteutetaan esimerkiksi liittämällä kaikkien tieteenalojen kurssitarjontoihin pakollisia kursseja, joissa opiskelijat joutuvat haastamaan omat ajatusmaailmansa ja etsimään ratkaisuja monimutkaisiin ongelmiin kestäväan kehityksen viitekehityksen kautta. Tehtävissä he joutuvat huomioimaan sekä taloudelliset, sosiaaliset, kulttuurilliset että ympäristölliset näkökulmat ja näin pyritään korostamaan poikkitieteellisuuden tärkeyttä. (EPFL 2014b, 9–11.)

Koulutuksen osalta EPFL:n raportoidaan kannustavan opiskelijoita kestäväan kehitystä ajaviin opiskelijaprojekteihin, joista opiskelijoita vuosittain myös palkitaan. Yliopistolla on otettu käyttöön Opetuslaboratoriot (Teaching Labs), joilla tuetaan käytännön työskentelyä sekä tiedekunnan sisäisissä että poikkitieteellisissä opiskelijaprojekteissa. Useat projektit ovat läheisesti sidottu ympäristöön ja kestäväan ajatteluun. Raportissa kerrotaan myös yli-

opiston ottaneen käyttöön online-kurssit, jotka mahdollistavat etäopiskelun ja vähentävät jaettavaa kurssimateriaalia. (EPFL 2014b, 10–11.)

Tutkimuksen osalta EPFL pyrkii vastaamaan yhteiskunnan tarpeisiin ja yliopistossa tehdyissä tutkimuksissa keskitytään kehittämään teknillisiä, innovatiivisia ja käytännöllisiä ratkaisuja tosielämän ongelmiin. Vihreiden arvojen noustessa yhä vahvemmin esille nämä tosielämän ongelmat liittyvät usein ympäristötekniikkaan ja kestäväan kehitykseen. Raportissa kerrotaan kestävyuden ongelmiin liittyvistä projekteista ja tutkimuksesta, tutkimuksen tärkeimmistä osa-alueista ja kuinka tutkimuksessa pyritään yliopiston strategian mukaisesti rajat ylittävään poikkitieteellisyyteen. Raportissa kerrotaan lisäksi yliopiston tutkimuskeskuksista, tutkijoille myönnettyjen Euroopan tiedoneuvoston (European Research Council ERC) apurahojen määrästä ja yliopiston tutkimuksellisesta yhteistyöstä muiden organisaatioiden kanssa. (EPFL 2014b, 13–16.)

Raportin kolmannessa luvussa käsitellään organisaation tekniikan- ja tiedonsiirtoa (Knowledge and Technology transfer) erityisesti teollisuusyritysten kanssa. EPFL:n tutkijoita ja opiskelijoita kannustetaan tiiviiseen yhteistyöhön yritysten kanssa, mikä mahdollistaa tiedon ja tekniikan siirron. EPFL:ssä kannustetaan innovointia start-uppien avulla. Raportissa kerrotaan useista eri start-ypeista ja projekteista, joilla tiedon- ja teknologiansiirtoa on yliopistossa edistetty. (EPFL 2014b, 17–19.)

4.2.3 Ympäristölliset näkökulmat

EPFL:n toimintojen ympäristövaikutukset ja niihin liittyvien indikaattorien läpikäynti muodostavat raportin luvun 4. EPFL:n raportin ympäristölliset tunnusluvut ovat käyty läpi pääosin GRI:n ohjeita noudattaen. GRI-ohjeistosta löytyy yksiselitteiset indikaattorit organisaation toiminnan ympäristövaikutusten osalta ja ne ovat pääosin helposti mitattavissa, joten tässä työssä ei ole tarvetta syventyä yksittäisiin indikaattoreihin.

Ennen varsinaisten indikaattoreiden läpikäyntiä raportissa käydään läpi rajaukset ympäristönäkökohtiin liittyen. Energiankulutuksen osalta raporttiin on otettu mukaan kaikki yliopiston toimintaan lukeutuvat akateemiset rakennukset – myös pääkampuksen ulkopuolella olevat – ja heidän edellisestä raportistaan poiketen myös rakennukset, joita EPFL ei operoi ja lämmitä, kuten Lausannen Yliopiston (University of Lausanne UNIL) rakennukset. Ra-

portista on rajattu pois rakennukset, joissa tapahtuva toiminta ei liity koulutukseen tai tutkimukseen. Näitä ovat opiskelija-asuntolat ja hotelli sekä EPFL Innovation Park. Raportin alussa kerrotaan myös organisaation suurimmasta ympäristöllisestä haasteesta, joka heidän tapauksessaan on energiankulutus. (EPFL 2014b, 21.)

EPFL:n yhteiskuntavastuuraportissa on yhdistetty GRI:n ympäristöindikaattoreita ja ISCN:n vaatimuksia raportissa esille tuotaville ympäristönäkökohdille. GRI-raportointiohjeistossa on 30 toimintaindikaattoria ympäristönäkökohdille. Näistä 10 on EPFL:n raportissa jätetty kokonaan pois ja loppuja 20 indikaattoria on raportissa käsitelty ainakin osittain. (EPFL 2014, 64–65.) Tunnuslukuja esitetään paljon diagrammien, kaavioiden, taulukkojen ja kuvaajien avulla, mikä elävöittää raporttia, havainnollistaa tekstiä ja tekee raportista helpompilukuista. Raportissa tuodaan esille toiminnasta kertovien tunnuslukujen lisäksi yliopiston omia teknillisiä innovaatioita, joita organisaatiossa on alettu hyödyntää ympäristökuormituksen pienentämiseksi, mikä luo mielenkiintoisen lisän raporttiin. GRI-raportointiohjeiston määrittelemien indikaattorien lisäksi ympäristöosiossa on käsitelty omina kappaleinaan ruokailuun liittyvien ympäristövaikutusten ehkäisyä, opiskelijajärjestöjen kestävästä kehitystä ajavaa toimintaa ja osastoa, joka on vastuussa organisaation rakennusten ja infrastruktuurin suunnittelusta ja toiminnasta. (EPFL 2014b, 21–31.)

4.2.4 Sosiaaliset näkökulmat

GRI:n raportointiohjeistossa organisaation sosiaalinen vastuu on jaettu neljään kategoriaan (GRI 2006, 29–35):

- 1) Henkilöstökäytännöt ja työolot (LA), sisältää yhteensä 14 toimintaindikaattoria
- 2) Ihmisoikeudet (HR), sisältää yhteensä 9 indikaattoria
- 3) Yhteiskunta (SO), sisältää yhteensä 8 toimintaindikaattoria
- 4) Tuotevastuu (PR), sisältää yhteensä 9 toimintaindikaattoria

Näistä kategorioista ihmisoikeudet ja tuotevastuu on todettu olevan epäolennaisia EPFL:n yhteiskuntavastuun kannalta, joten niistä ei juuri ole raportoitu. Kattavimmin on raportoitu henkilöstökäytännöistä ja työoloista. Sen kategorian käsittelyyn on käytetty GRI-ohjeiston neljästätoista indikaattorista kymmentä. Yliopiston suhde yhteiskuntaan on käsitelty osittain kahdessa viimeisessä kappaleessa, mutta muuten sosiaaliseen vastuuseen liittyvät ai-

heet ovat käsitelty raportin kappaleessa 5: Opiskelijat, opettajat ja muu henkilökunta. Yhteensä 40 sosiaalisen luokan indikaattoreista EPFL:n raportissa käydään läpi 22 indikaattoria eli 55 %. Tähän lukuun sisältyy indikaattorit, jotka ovat käyty läpi vain osittain (4 kpl) ja indikaattorit, joita ei käydä läpi raportissa, mutta joiden poisjättäminen on perusteltu (6 kpl). (EPFL 2014b, 65–67.)

EPFL:n henkilökuntaan ja opiskelijoihin liittyviä tunnuslukuja käydään raportissa kattavasti läpi. Yliopistossa on viime vuosien aikana ollut merkittävä noususuhdanne erityisesti opiskelijoiden määrässä, mikä aiheuttaa muun muassa kapasiteettiongelmia yliopiston tiloissa. Väkimäärän lisääntymisen lisäksi raportissa on kuvattu henkilökunnan ikäjakaumaa, ulkomailta saapuneiden työntekijöiden ja opiskelijoiden määrää sekä naisten asemaa ja osuutta organisaation toiminnassa. Erityisesti viimeksi mainittua on haluttu korostaa. Raportissa on tilastoitu naisten osuuksia eri vaiheen opiskelijoiden ja henkilökunnan joukossa ja naisten palkkaluokista miehiin verrattuna. Lisäksi on kerrottu keinoista houkutella naisia akateemisille aloille ja näin saada lisättyä naisten määrää sekä opiskelijoiden että henkilökunnan joukossa. Myös henkilöstön rekrytointiin ja vaihtuvuuteen sekä henkilökunnan koulutukseen liittyviä tunnuslukuja ja käytäntöjä on nostettu esille. (EPFL 2014b, 34–38.)

Edellä mainittujen asioiden lisäksi EPFL:n sidosryhmien mielestä olennaisia raportoitavia asioita sosiaalisen vastuun osalta ovat olleet palkkaukseen liittyvät edut, ihmisten terveydestä ja turvallisuudesta huolehtiminen, tieto- ja yksityisyysuoja sekä henkilöressurssien hallinta. (EPFL 2014b, 39–41.)

4.2.5 Taloudelliset näkökulmat

Kansallisina instituutioina yliopistot ovat pääosin valtion rahoittamia, joten yliopistojen talouteen liittyviin lukuihin ei liity sidosryhmien osalta samanlaista mielenkiintoa kuin yritysten tunnuslukuihin. Kaikkia GRI:n ehdottamia talouden tunnuslukuja ei ole ollut tarpeen käsitellä raportissa. Raportissa on käsitelty seuraavat taloudellisen näkökulman asiat (EPFL 2014b, 43 & 47–49.):

- Julkisten palvelujen tarjoaminen
- Kohteet, joista rahoitus saadaan
- Rahoituksen kohdentaminen ja kulut

- Toiminnan epäsuorat taloudelliset vaikutukset
- Tavaroiden ja palvelujen hankintakäytännöt
- Varainhoito
- Riskienhallinta

Edellä esitetyissä raportin kappaleissa käydään läpi ainakin osittain viisi GRI:n yhdeksästä talouden vastuullisuutta koskevasta indikaattorista ja yksi on jätetty pois perustellusti (EPFL 2014b, 64–64).

4.2.6 Toimintojen johtamistapa

GRI:n ohjeiden mukaisesti vähintään sovellustason B raportissa tulee olla käyty läpi johtamistapa (Disclosure on management approach) jokaiselle toimintaindikaattoriluokalle. Indikaattoriluokat ovat GRI:n raportointiohjeiston mukaan taloudellinen näkökulma, ympäristöllinen näkökulma sekä sosiaalisen näkökulman sisältämät luokat: henkilöstökäytännöt ja työolot, ihmisoikeudet, yhteiskunnan ja tuotevastuun. EPFL:n raportissa johtamistapojen kuvausta ei ole liitetty toimintaindikaattorien yhteyteen vaan ne käsitellään erillisessä liitteessä raportin lopussa. Raportin johtamistapaosiossa kerrotaan muun muassa, miten yliopistossa hallinnoidaan toiminnan eri osa-alueita ja mitkä tahot ovat pääosin vastuussa mistäkin yhteiskuntavastuun osa-alueesta.

4.3 Raportoinnin kehitys

EPFL on julkaissut tähän mennessä kaksi yhteiskuntavastuuraporttia. Näistä ensimmäinen kertoo yliopiston toiminnasta vuosien 2010–2011 ajalta ja toinen, tässä työssä tarkasteltu raportti, kattaa vuosien 2012–2013 aikaisen toiminnan. Sisällöllisesti molemmissa raporteissa keskitytään samoihin asioihin eikä raportoiduissa indikaattoreissa ole paljoa eroja. Suurin muutos uusimmassa raportissa on ISCN:n ja GRI:n raportointiohjeistojen yhdistäminen yhdeksi kattavaksi raportiksi. (EPFL 2012; EPFL 2014.)

EPFL:n ensimmäisen raportin toimintaindikaattoreja käsittelevä osuus on jaettu kahteen osaan: ISCN:n mukainen osio ja GRI:n mukainen osio täydennettynä koulutukseen, raportointiin ja tiedon- ja tekniikansiirtoon keskittyvillä luvuilla. Ensimmäisessä osassa käydään

ISCN:n kolme periaatetta läpi. Aluksi kuvaillaan periaatteen sisältö. Sitten kerrotaan yliopiston johtamistapa kyseiselle periaatteelle. Tämän jälkeen kuvaillaan käytäntöjä ja tuloksia periaatteen toteuttamisessa. Lopuksi käydään läpi yliopiston tavoitteita periaatteeseen liittyviin ensisijaisiin aiheisiin. GRI:n mukainen osio on käyty pitkälti samalla tavoin kuin vuosien 2012–2013 raportissakin. (EPFL 2012; EPFL 2014.)

Ohjeistojen läpikäyminen erikseen aiheuttaa pakosti päällekkäisyyksiä ja toistoa tekstissä, kun ISCN:n ja GRI:n raportointiohjeissa käsitellään osin samoja asioita, joten ohjeistojen integrointi on järkevää. Päällekkäisyyksien välttämisen lisäksi raportointiviitekehysten yhdistämisellä voidaan tehdä raportin lukemisesta vaivattomampaa ja sillä saa myös vähennettyä raportin pituutta. EPFL:n ensimmäinen raportti on yhteensä 104 sivua, kun uudempi raportti on yhteensä 82 sivua. (EPFL 2012; EPFL 2014.)

Toinen merkittävä muutos on ympäristöindikaattorien osalta raportissa tehdyt rajaukset. Vanhemmassa raportissa lämmitykseen ja viilennykseen liittyvät tunnusluvut laskettiin niiden rakennusten lattiapinta-alan perusteella, joiden lämmityksestä ja viilentämisestä EPFL huolehti ja jotka liittyivät opetukseen tai tutkimukseen. Uudessa raportissa on laskettu mukaan myös EPFL:n koulutukseen tai tutkimukseen liittyvät rakennukset, joita EPFL ei operoi ja lämmitä, kuten Lausannen Yliopiston (UNIL) rakennukset. Myös energialukujen laskemisen käytäntö muuttui uuteen raporttiin. Siinä energialukuja ei ole laskettu lattiapinta-alan perusteella vaan vain niiltä alueilta, joissa lämmitys- tai jäähdytysjärjestelmää tarvitaan (referenssialue), mikä pienentää käsiteltävän alueen pinta-alaa ja vaikuttaa negatiivisesti energiaan liittyviin tunnuslukuihin. (EPFL 2012, 45; EPFL 2014, 21.)

5 YHTEISKUNTAVASTUURAPORTOINTI LAPPEENRANNAN TEKNILLISESSÄ YLIOPISTOSSA

ISCN:n vaatimusten mukaan ja osana ISO 14001 -ympäristöjärjestelmää LUT alkaa vuodesta 2015 eteenpäin julkaista vuosittain yhteiskuntavastuuraporttejaan sidosryhmilleen. Tässä työn osassa käydään läpi tutkimuksen pohjalta tehtyjä päätelmiä ja suositeltavia vaihtoehtoja siitä, miten LUT:n raportointia voisi toteuttaa.

5.1 Suositeltava raportointiohjeisto

GRI:n voidaan todeta olevan yliopiston yhteiskuntavastuuraportointiin käyttökelpoisin raportointiohjeisto ja sitä LUT:n kannattaa raportoinnissaan hyödyntää. GRI-ohjeistosta löytyy tarvittava ohjeistus, mitä raportin tavoitteiden määrittelyyn ja suunnitteluun tarvitaan. Niihin liittyviä kysymyksiä on prosessia vetävän tiimin käytävä kohta kohdalta läpi, jotta omaan yliopistoon sopivat käytännöt ja tiedot löydetään.

Vuonna 2015 LUT:n on vielä mahdollista raportoida GRI:n G3- tai G3.1-ohjeiston mukaisesti, mutta vuodesta 2016 eteenpäin on raportin noudatettava G4-ohjeistoa. G4-ohjeiston mukaan raportointi on suositeltavaa kuitenkin jo ensimmäisessä raportissa. G4-ohjeistoon tutustuminen heti alkuun helpottaa sen mukaan raportointia myöhempinä vuosina. Indikaattorien osalta uudessa ohjeistoversiossa ei ole paljoa muutoksia, mutta se on edeltäjiään joustavampi organisaatioiden toimintojen erilaisuuksien kannalta ja auttaa keskittymään raportoivan organisaation kannalta olennaisimpiin asioihin. Yliopiston raportointiin sopivampi vaihtoehto G4:n kahdesta soveltamisvaihtoehdosta on valita suppea (core) tapa, joka mahdollistaa ohjeiston vapaamman noudattamisen. Yliopistojen osalta ei ole tarkoituksenmukaista sisällyttää monia GRI:n tarjoamia indikaattoreita, jotka ovat suunniteltu lähinnä suurten yritysten raportointiin. Tällaisia ovat esimerkiksi tuotevastuuseen, markkina-asemaan, lapsityövoimaan tai pakkotyöhön liittyvät indikaattorit, jotka harvoin ovat liitettävissä yliopiston toimintaan.

Mikäli raportointi valitaan tehtäväksi G3- tai G3.1-ohjeiston mukaisesti, suositeltavaa on, että ensimmäisessä raportissa tavoiteltaisi sovellustasoa C tai B. C-tasoa voidaan pitää riittävänä ensimmäisessä raportissa, kun raportointikäytäntöjä vasta harjoitellaan, mutta sidos-

ryhmien kannalta optimaalisempi olisi B-tason raportti, joka tarjoaa kattavammin tietoa yliopiston toiminnasta.

Suosittelavaa on EPFL:n viimeisimmän raportin tavoin integroida GRI:n ja ISCN:n raportointiohjeistot yhdeksi yhteneväksi raportiksi. Tämä selkeyttää raportin rakennetta, vähentää mahdollisia päällekkäisyyksiä ja helpottaa raportin pituuden pitämistä säädyllisyyden rajoissa.

5.2 Raportointiprosessi

Aiemmin luvussa 2.3 kerrottiin raportointiprosessiin kuuluvista vaiheista, jotka olivat tavoitteiden määrittely, suunnittelu, laadinta, jakelu sekä palautteen kerääminen ja analysointi. Raportointiprosessia varten tulee muodostaa raportointitiimi, josta löytyy mielellään edustajia organisaation eri tehtävistä ja osaamisalueilta. Tiimi on vastuussa raportin lopullisesta kokonaisuudesta ja sen tehtävänä on käydä prosessi yhdessä läpi vaihe vaiheelta. GRI:n raportointiohjeisto tarjoaa suuntaviivat prosessin eri vaiheisiin.

LUT:n raportointiprosessin alussa tulee sitä vetävän tiimin määrittellä raportin tavoitteet eli mitä raportilla pyritään saavuttamaan. Raportin tavoitteiden määrittelyyn kuuluu olennaisesti keskeisten sidosryhmien kuunteleminen ja yhteistyö heidän kanssaan. Yliopiston sisäisiä sidosryhmiä ovat opiskelijat, hallinto, tutkijat, professorit ja muu henkilökunta. Keskeisiä ulkoisia sidosryhmiä ovat esimerkiksi potentiaaliset opiskelijat, kansalliset päättäjät, yhteistyöyritykset, tutkimusten rahoittajat, tiedeyhteisöt, Lappeenrannan kaupunki ja alumnit. Sidosryhmien näkemysten avulla saadaan määritettyä tärkeimmät raportoitavat asiat ja rajattua epäolennaisimmat pois raportista. Tätä varten hyödyllinen työkalu on olennaisuusmatriisi.

Raportointitiimin on suunnitteluvaiheessa tehtävä päätös raportin rajaamisesta. Rajauksessa on pohdittava, käsitelläänkö toimintoja vain yliopiston päärakennuksen osalta vai liitetäänkö siihen esimerkiksi myös LUT:n alueyksikköjen (LUT Lahti School of Innovation, LUT Savo Sustainable Technologies ja LUT Kouvola), Lappeenrannan opiskelija-asuntosäätiön (LOAS), Skinnarilan Hovin tai yliopiston rantasaunan toiminnat. EPFL rajasii raporttiinsa vain rakennukset, jotka liittyvät koulutukseen ja tutkimukseen, mikä on yksiselitteinen ja järkevä ratkaisu.

5.3 Raportin sisältö

LUT:n yhteiskuntavastuuraportin tulee kattaa GRI-ohjeiston mukaisesti talouden, ympäristön ja sosiaalisen vastuun alueet. Yliopistojen osalta myös koulutus ja tutkimus ovat organisaatiolle ja sen sidosryhmille vähintään yhtä tärkeitä osa-alueita ja ne ovat suositeltavia liittää myös LUT:n raporttiin. EPFL:n raportin ja ULSF:n ohjeiden tarjoamien esimerkkien tavoin GRI:n suosittelemien asioiden lisäksi yliopistosta voidaan käsitellä seuraavia asioita:

Koulutus:

- Koulutus- ja kurssitarjonta ja niiden mahdolliset muutokset
- Yliopiston strategiset linjat opetuksen suhteen
- Kestävän kehityksen liittäminen opetukseen
- Kestävään kehitykseen liittyvät kurssit
- Kestävään kehitykseen liittyvät opiskelijaprojektit
- Opiskelijapalvelut
- Kestävyyttä edistävät käytännöt opetuksessa (esimerkkinä etäkurssit)
- Hallinnollinen tuki
- Tulevaisuuden tavoitteet

Tutkimus:

- Puitteet tutkimukselle
- Tutkimuskohteet ja -projektit
- Kestävään kehitykseen liittyvä tutkimus
- Yliopiston strategiset linjat tutkimuksen suhteen
- Tutkimusten saama tunnustus (palkinnot ja apurahat)
- Yhteistyöt muiden organisaatioiden kanssa
- Julkaisut ja kehitetyt innovaatiot ja tuotteet
- Tulevaisuuden tavoitteet

ULSF lisäisi koulutuksen ja tutkimuksen lisäksi yhdeksi näkökulmaksi myös palvelut, johon liittyviä näkökulmia voisivat olla kestävään kehitykseen liittyvät ohjelmat ja keskuksat, yhteiskunnallinen toiminta ja palvelut sekä palveluista oppiminen.

Yhteiskuntavastuuraporttia laadittaessa on muistettava pitää organisaation omat arvot ja strategia mielessä. Ne luovat olennaisen näkökulman raporttiin ja niitä raportin halutaan heijastavan. LUT:n strategiset painopisteet ovat tällä hetkellä vihreä energia ja teknologia, kestävä kilpailukyvyyn luominen ja Venäjä-yhteyksien rakentaminen. Yliopiston arvoihin kuuluu rohkeus menestyä, intohimo luoda uutta tieteen avulla ja tahto rakentaa hyvinvointia. (LUT 2014b, 4–5.) Näiden periaatteiden pohjalta raportti tulee rakentaa. Siinä tulee käydä ilmi, kuinka yliopiston painopisteitä, arvoja ja missiota toteutetaan. Esimerkkeinä LUT:n arvojen konkreettisesta toteuttamisesta voidaan erityisesti hyödyntää Green Campus -toimintamallia, sertifioitua ISO 14001 -standardin mukaisen ympäristöjärjestelmän käyttöönottoa ja Sustainable Campus Excellence Award -kilpailun voittoa merkinä osaa misesta ja toimista kestävä kehityksen puolesta. LUT:n ympäristöjärjestelmässä on määritetty yliopiston eniten kehittämistä vaativiksi ympäristönäkökohdiksi energia, luonnonvarojen käyttö ja jätteet, tutkimuksen ja opetuksen vaikutus yhteiskuntaan sekä liikenne (LUT 2014e). Näitä toimintoja ja niiden kehitystä on perusteltua erityisesti korostaa myös yhteiskuntavastuuraportissa ympäristöjärjestelmän tueksi.

Raportin esteettisyyteen, helppolukuisuuteen ja pituuteen kannattaa myös kiinnittää huomiota. EPFL:n raportti voi toimia myös tämän suhteen esimerkkinä. Raportin ei tule olla pelkkää tekstiä organisaation toiminnasta, vaan sen on oltava lukijaystävällinen ja tekstiä tulee järkevissä määrin tukea ja elävöittää kuvilla ja graafisilla kuvaajilla. Erityisesti useita sosiaalisia ja ympäristöindikaattoreita voidaan havainnollistaa kuvaajien ja taulukoiden avulla. Kuvia esimerkiksi yliopiston kampusalueelta voidaan käyttää tekstisivujen väleissä keventämään muuten melko raskasta tietopakettia.

Yhteiskuntavastuuraporteissa sorrutaan usein liialliseen pituuteen ja suuren tiedonmäärään, johon lukija helposti hukkuu. EPFL oli saanut lyhennettyä raporttiaan edellisestä versiosta integroimalla kaksi raportointiohjetta yhdeksi yhtenäiseksi raportiksi, mutta edelleen 67 sivuista raporttia olisi voitu karsia vielä tiiviimmäksi. Teksti on yhä hieman raskasta luetavaa – etenkin lukijalle, joka etsii raportista vain itseään kiinnostavia asioita. Tätä raskautta voisi helpottaa esimerkiksi vähentämällä raporttiin sisällytettäviä olennaisia asioita tai

vielä mieluummin kertoa näkökulmista vain pääkohdat ja ohjata kiinnostuneimmat lukijat esimerkiksi Internet-sivulle, josta tietoa löytyisi kattavammin. Raportin tarkoituksena on antaa tietoa etsivälle kohtuullinen kuva organisaation toiminnoista ja toimintojen vaikutuksista ja näihin liittyvät tiedot tulee olla raportista helposti löydettävissä.

EPFL:n yhteiskuntavastuuraportista vielä esiin nostettava hyvä käytäntö on sisällyttää organisaation tulevaisuuden tavoitteet liittyen eri yhteiskuntavastuun osa-alueisiin. Tätä voi suositella käytettäväksi myös LUT:n raportissa. Tavoitteet tarjoavat sekä lukijalle mielenkiintoisen lisän että haastavat raportoivan organisaation toimimaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisesti usean vuoden säännöllisten raporttien julkaisujen jälkeen voi raporteista tarkastella, kuinka aiemmin esitetyt tavoitteet ovat toteutuneet.

Yhteiskuntavastuuraporttia laadittaessa tulee muistaa, että raportin tulee kattaa laajasti ja tasapuolisesti organisaation toiminnasta niin myönteiset kuin kehitystäkin vaativat asiat. EPFL:n raportissa yliopiston haasteiksi oli mainittu energiankulutus ja tilojen rajallisuus, mutta pääosin keskityttiin vain positiivisiin ja organisaation imagoa nostattaviin asioihin. Raportti on strategisen johtamisen apuväline, eikä sen tarkoitus ole esittää vain asioiden toista puolta ja kiillottaa organisaation kuvaa, vaan kertoa asiat niin kuin ne ovat. Puutteiden ja kehitettävien kohteiden löytäminen prosessin aikana on vain positiivista, sillä silloin niitä voidaan parantaa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Työssä päädyttiin tutkimaan vain yhden yliopiston julkaisemaa yhteiskuntavastuuraporttia. Tämä toisaalta antaa hyvin yksipuolisen kuvan raportoitavista asioista, mutta toisaalta mahdollisti, että raporttia pystyi tarkastelemaan ja analysoimaan syvällisesti ja nostamaan esiin asioita, joita lukuisia raportteja pintapuolisesti tarkastelemalla ei olisi pystynyt nostamaan. Mahdollinen vaihtoehto olisi ollut ottaa tarkastelun kohteeksi muutama eri yliopiston julkaisema yhteiskuntavastuuraportti ja tarkastella, mistä yliopistojen raporteissa on yleisesti raportoitu ja mitä asioita yliopistot ovat erityisesti halunneet nostaa esille. Muutaman kohteen kuitenkin todettiin muodostavan liian pienen otannan yliopistojen raporteista, jotta olisi saatu muodostettua todenmukainen kuva yliopistojen raportoinnista yleisellä

tasolla. Tarkoituksenmukaisemmaksi todettiin syventyä perusteellisesti yhden sellaisen yliopiston raporttiin, joka olisi LUT:lle soveltuvin benchmarkkukseen.

Tutkittavaksi kohteeksi valittiin tekniikan opetuksen ja tutkimuksen sekä kestävän kehityksen mukaisen toiminnan edelläkävijän EPFL:n yhteiskuntavastuuraportointi. Heidän viimeisin raporttinsa on laadittu yhdistämällä ISCN:n ja GRI:n raportointiohjeita. EPFL:llä on paljon yhteisiä piirteitä LUT:n kanssa, sen yhteiskuntavastuusta on raportoitu GRI:n ohjeiden mukaisesti jo neljän vuoden ajalta ja se lukeutuu maailman parhaimpiin teknillisiin yliopistoihin. Molempien yliopistojen arvot ja pyrkimys luoda kestävän kehityksen mukaista maailmaa ovat samansuuntaiset ja LUT:n tavoin EPFL on myös jäsenenä ISCN:ssa ja raportoi sinne yhteiskuntavastuustaan säännöllisesti. Näiden perusteella EPFL:n todettiin olevan LUT:lle benchmarkkukseen soveltuva kohde, jonka raporteista nostettuja esimerkkejä raportointiaan aloittava yliopisto voi hyödyntää. Perusteltua olisi ollut myös ottaa tutkittavaksi kohteeksi sellaisen yliopiston raportti, joka olisi tehty G4-ohjeiston mukaisesti. G4:n mukaan raportoineet yliopistot eivät kuitenkaan olleet EPFL:n tavoin LUT:n kaltaisia, joten organisaatioita ei olisi voinut peilata toisiinsa yhtä hyvin.

Tämän työn pohjalta voidaan todeta GRI:n tarjoavan tällä hetkellä käyttökelpoisimman ohjeiston yhteiskuntavastuusta raportointiin. Se on kansainvälisesti käytetyin ja kattavin ohjeisto. Sen kehityksessä ovat olleet mukana tuhansia eri toimialan edustajia ja organisaatioita, jotta siitä saataisiin soveltuva mahdollisimman monien erilaisten organisaatioiden käyttöön. Vaikka GRI ei vielä tarjoa nimenomaan yliopistoille räätälöityä raportointiohjeistoa, on GRI:n tarjoama viitekehys ja suurin osa sen ehdottamista indikaattoreista käyttökelpoisia myös yliopiston raportointiin. Myös tähän asti yhteiskuntavastuusta raportoineiden yliopistojen keskuudessa GRI on ollut käytetty ohjeisto. Raportit ovat usein olleet joko suoraan GRI:n mukaan tehty tai sitä on käytetty ainakin osittain. GRI:n G4-ohjeisto on tällä hetkellä suositeltavin työväline raportointiin, sillä GRI ei hyväksy enää vuoden 2015 jälkeen vanhojen ohjeistojen mukaisia raportteja. G4 on myös edellisistään joustavampi ja keskittyy enemmän raportoivalle yliopistolle olennaiseen tietoon, mikä on hyödyllinen ominaisuus erityisesti yliopistoille, joiden ei erityisen organisaatioluonteensa vuoksi tarvitse raportoida aivan samoista asioista kuin yritysten.

GRI-ohjeistoon ei sisälly yliopistolle olennaisten kompetenssien eli koulutukseen ja tutkimukseen liittyvän toiminnan raportointia. Tästä syystä GRI-ohjeistoa joudutaan täydentä-

mään yliopiston tarkoitukseen sopivammaksi. Ideoita raporttiin liitettävistä koulutus- ja tutkimuspuolen näkökulmista voidaan ottaa EPFL:n raportista ja ULSF:n kehittämästä täydennyksestä GRI:n ohjeistoon.

Tutkimusaineistoa yliopistojen yhteiskuntavastuuraportoinnista on vielä julkaistu verrattain vähän. Lozanon (2011) 12 yliopistoa koskevassa tutkimuksessa todettiin, että GRI:n mukaan raportoineet yliopistot ovat käsitelleet raporteissaan pääosin taloudellisia ja ympäristöllisiä näkökulmia. Sosiaaliset sekä koulutukseen ja tutkimukseen liittyvät toiminnot ovat katettu heikommin. EPFL:n raportti poikkeaa kuitenkin tästä tutkimuksesta selkeästi, sillä siinä ympäristöulottuvuuden lisäksi koulutuksesta ja tutkimuksesta on kerrottu muita tarkemmin. Erityisesti taloudellinen ulottuvuus on käsitelty melko suppeasti ja hajanaisesti, mihin syynä lienee sen epäolennaisuus yliopiston sidosryhmien kannalta.

EPFL:n raportista voidaan nostaa hyvin esille, mitä näkökohtia teknillisen yliopiston yhteiskuntavastuuraportissa voidaan tarkastella ja miten niitä voidaan esittää GRI:n raportointiohjeiston mukaisesti. Raportointikäytäntöjen lisäksi EPFL:n raportista voidaan ottaa esille yliopiston toimintaan liittyviä hyviä käytäntöjä, joita LUT voisi toiminnassaan mahdollisesti hyödyntää. Näitä käytäntöjä ovat esimerkiksi kestävän kehityksen liittäminen opetukseen tai poikkitieteellisyyden edistämiseen liittyvät käytännöt.

7 YHTEENVETO

Yhteiskuntavastuuraportointi on lähtenyt liikkeelle yritysmaailmasta ja siihen liittyvät ohjeistot ovat suunniteltu alun perin yritysten käyttöön. Luvussa 2.2 käsiteltiin raportoinnin hyötyjä ja luvussa 2.4 raportointia yliopistoissa. Raportoivien yliopistojen määrä on pieni ja yliopistojen raportoinnista ei ole vielä tehty paljoa tutkimusta. Yhteiskuntavastuuraportoinnin ja raportointiprosessiin panostamisen voidaan kuitenkin sanoa olevan hyödyllistä myös yliopistolle, jolle hyöty on erityisesti imagollista.

Työn tarkoituksena oli laatia sellainen viitekehys Lappeenrannan teknillisen yliopiston yhteiskuntavastuun raportointiin, jota yliopisto voisi hyödyntää omassa raportointiprosessissaan. Tutkimuksen teoriaosuudessa perehdyttiin yhteiskuntavastuuraportointiin yleisesti ja erityisesti siihen, millä tasolla se on tällä hetkellä yliopistoissa ja mistä asioista on raportoitu. Lisäksi tutustuttiin kansainvälisesti käytetyimpään GRI:n raportointiohjeistoon ja

pohdittiin sen soveltuvuutta yliopistojen raportointiin. Tutkimusosiossa etsittiin hyviä raportointikäytäntöjä ja ideoita hyödynnettäväksi LUT:n raportin suunnittelussa benchmarkkaamalla sveitsiläisen tekniikan huippuyliopiston EPFL:n yhteiskuntavastuuraporttia. Työ tehtiin kirjallisuusselvityksenä ja pohjana käytettiin pääosin GRI:n G3-raportointiohjeistoa, EPFL:n yhteiskuntavastuuraporttia vuosilta 2012–2013 (EPFL Sustainability Report 2012–2013) sekä olemassa olevaa kirjallisuusaineistoa yhteiskuntavastuuraportoinnista ja tutkimuksia yliopistojen raportoinnista.

Yliopistojen yhteiskuntavastuuraportointi on vielä hyvin varhaisella asteella. Yliopistoilla on parhaat mahdolliset lähtökohdat ja selvitykset yhteiskuntavastuun kantamiseen ja tulevaisuuden johtajien kouluttajana niiden tulisi kantaa yhteiskunnallinen vastuunsa mahdollisimman hyvin ja toimia suunnannäyttäjinä muille. Raportoinnilla on useita hyötyjä myös yliopistolle. Sillä voi parantaa organisaation läpinäkyvyyttä, itsearviointia, ympäristöllisesti ja sosiaalisesti kestäväää toimintaa, kommunikaatiota sidosryhmien kanssa, vertailtavuutta muihin samankaltaisiin organisaatioihin ja vallitseviin sääntöihin sekä näiden myötä vaikuttaa imagoon. Yhteiskuntavastuuraportit ovat kuitenkin saaneet osakseen myös kritiikkiä niiden sisällön valikoitavuudesta. Erityisesti useat yritykset ovat muokanneet omaa organisaatiokuvaansa vastuullisemmaksi kuin se todellisuudessa on. Raporteissa on nostettu esiin lähinnä organisaation positiivisia puolia, jättäen negatiiviset vaikutukset ja kehityskohteet mainitsematta tai vähemmälle huomiolle. Tämä leimaa osaltaan myös EPFL:n tarkasteltua raporttia.

Global Reporting Initiative on kansainvälinen organisaatio, jonka tavoitteena on lisätä yhteiskuntavastuusta raportointia maailmanlaajuisesti ja luoda yleisesti hyväksytty yhtenäinen viitekehys yritysvastuuraportoinnille. Sen kehittämä ohjeisto yhteiskuntavastuun raportointiin on kansainvälisesti käytetyin ja se on paras vaihtoehto myös yliopiston raportointiin. GRI:n ohjeistoa on yliopistojen osalta kuitenkin täydennettävä koulutus- ja tutkimuspuolen liittämiseksi raporttiin. Yliopistojen raporteissa onkin ollut yleistä yhdistää useaa eri raportointiohjeistoa. Suurin osa viime vuosien aikana julkaistuista raporteista noudattaa GRI:n G3- tai G3.1-ohjeistoa, mutta tällä hetkellä raportointiaan aloittavalle organisaatiolle suositellaan käytettäväksi G4-ohjeistoa.

Työssä tutkittiin EPFL:n vuonna 2014 julkaistua yhteiskuntavastuuraporttia, jossa on yhdistetty GRI:n ja ISCN:n raportointiohjeistot yhdeksi kattavaksi raportiksi. Raportti täyttää

GRI:n G3-ohjeiston sovellustason B mukaisesti. Raportissa käytäviä näkökulmia yliopiston toimintaan ovat koulutus, tutkimus, tiedon- ja teknikansiirto, ympäristö, opiskelijat ja henkilökunta, yhteiskunta, sidosryhmät, rahoitus ja hallinto. Yhteiskuntavastuun osa-alueista ympäristö- ja koulutuspuoli ovat katettu sosiaalista ja taloudellista puolta paremmin. Raportin yhteensopivuutta GRI:n indikaattoreihin voi tarkastella liitteen 1 taulukosta.

Yhteiskuntavastuun raportointiprosessiin kuuluu 5 vaihetta, jotka ovat raportin tavoitteiden määrittely, suunnittelu, laadinta, jakelu sekä palautteen kerääminen ja analysointi. Näistä erityisesti suunnittelu- ja laadintavaiheessa voi hyödyntää EPFL:n raportista poimittuja käytäntöjä. EPFL:n raportti toimii hyvänä esimerkkinä raportointiprosessin aikana pohdittaessa esimerkiksi raportin kattavuutta, sen rajaamista, GRI:n toimintaindikaattorien käsittelyä, koulutuksen ja tutkimuksen osa-alueiden liittämistä raporttiin tai raportin ulkoasua. Raportointiprosessissa on tärkeää pitää organisaation strategia ja arvot mielessä, sillä niihin raportti heijastetaan. GRI-raportointiohjeistosta löytyy tarvittava ohjeistus, mitä raportin tavoitteiden määrittelyyn, suunnitteluun ja sisältöön tarvitaan. Ohjeisto on ladattavissa GRI:n internetsivulta.

LÄHTEET

Adams, Carol. 2013. Sustainability reporting and performance management in universities: Challenges and benefits. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*. Vol. 4, no. 3, s. 384–392. Saatavilla: Emerald Insight –tietokanta.

Alonso-Almeida, Maria del Mar et al. 2014. Diffusion of sustainability reporting in universities: current situation and future perspectives. *Journal of Cleaner Production*. s. 1 - 11. Saatavilla: ScienceDirect-tietokanta.

EPFL. 2011. Development Plan 2012–2016. [verkkodokumentti]. [viitattu 13.11.2014]. Saatavilla:
<http://direction.epfl.ch/files/content/sites/direction/files/EPFL%20Development%20plan%202012-2016%20310811%20fin.pdf>

EPFL. 2014a. École Polytechnique Fédérale de Lausanne. [yliopiston kotisivuilla]. [viitattu 14.11.2014]. Saatavilla: <http://www.epfl.ch/index.en.html>

EPFL. 2014b. EPFL Sustainability Report 2012-2013. [verkkodokumentti]. [viitattu 14.11.2014]. Saatavilla: http://developpement-durable.epfl.ch/files/content/sites/developpementdurable/files/7_publications/GRI/EPFL_sustainability_report_2012_2013_web.pdf

Velazquez Luis, Munguia Nora, Sanchez Margarita. 2005. Deterring sustainability in higher education institutions: An appraisal of the factors which influence sustainability in higher education institutions. *International Journal of Sustainability in Higher Education*. Vol. 6, no. 4, s. 383–391. Saatavilla: Emerald Insight –tietokanta.

GRI. 2006. G3-raportointiohjeisto. [verkkodokumentti]. [viitattu 10.11.2014]. Saatavilla: <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Finnish-G3-Reporting-Guidelines.pdf>

GRI. 2011. Raportoidaan! GRI C-tason raportointipohja. [verkkodokumentti]. [viitattu 20.11.2014]. Saatavilla: <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Finnish-Lets-Report-Template.pdf>

GRI. 2014a. About Sustainability Reporting. [GRI:n kotisivuilla]. [viitattu 9.3.2014]. Saatavissa: <https://www.globalreporting.org/information/sustainability-reporting/Pages/default.aspx>

GRI. 2014b. What is GRI? [GRI:n kotisivuilla]. [viitattu 5.10.2014]. Saatavilla: <https://www.globalreporting.org/information/about-gri/what-is-GRI/Pages/default.aspx>

GRI. 2014c. G3.1 and G3 Guidelines. [GRI:n kotisivuilla]. [viitattu 6.10.2014]. Saatavilla: <https://www.globalreporting.org/reporting/G3andG3-1/Pages/default.aspx>

GRI. 2014d. Sustainability Disclosure Database. [verkkosivusto]. [viitattu 18.11.2014]. Saatavilla: <http://database.globalreporting.org/search>

GRI. 2014e. An introduction to G4. [verkkodokumentti]. [viitattu 19.11.2014]. Saatavilla: <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/GRI-An-introduction-to-G4.pdf>

ISCN. 2014. The International Sustainability Campus Network (ISCN). [ISCN:n kotisivuilla]. [viitattu 21.11.2014]. Saatavilla: <http://www.international-sustainable-campus-network.org/>

Juutinen, Sirpa & Steiner, Maj-Lis. 2010. Strateginen yritysvastuu. WSOYpro Oy. Helsinki. 315 s. ISBN: 978-951-0-36040-8.

Lozano, Rodrigo. 2006. A tool for a Graphical Assessment of Sustainability in Universities (GASU). *Journal of Cleaner Production*. Vol. 14. N:rot 9–11. s. 963–972. Saatavilla: Elsevier-tietokanta.

Lozano, Rodrigo. 2011. The state of sustainability reporting in universities. *International Journal of Sustainability in Higher Education*. Vol. 12. s. 67 – 78. Saatavilla: Emerald Insight –tietokanta.

LUT. 2014a. Avaintietoa ja lukuja 2013. [LUT:n kotisivuilla]. [viitattu 30.12.2014]. Saatavilla: <http://www.lut.fi/tutustu-meihin/yliopiston-esittely/avaintietoa>

LUT. 2014b. Yhdessä. Lappeenrannan teknillisen yliopiston strategia 2015. [verkkodokumentti]. [viitattu 20.11.2014]. Saatavilla: http://media.lut.fi/media/LUT_strategia_2015_FIN_new/index.html#/4/

LUT. 2014c. Visio, missio ja arvot. [LUT:n kotisivuilla]. [viitattu 30.12.2014]. Saatavilla: <http://www.lut.fi/tutustu-meihin/yliopiston-esittely/visio-missio-ja-arvot>

LUT. 2014d. Green Campus osaksi kansainvälistä kestävän kehityksen kampusverkostoa. [LUT:n kotisivuilla]. [viitattu 9.3.2014]. Saatavilla: <http://www.lut.fi/green-campus/toimenpiteet/iscn>

LUT. 2014e. ISO 14001 -ympäristöjärjestelmä. [LUT:n kotisivuilla]. [viitattu 30.12.2014]. Saatavilla: <http://www.lut.fi/green-campus/ymparistovastuu/ymparistojarjestelma>

Kuvaja, Sari. 2002. Yritysten monipuolinen vastuu. OP-Pohjola-ryhmän talouslehti Chydenius. 3/2002. s. 21 – 25.

Niskala Mikael, Pajunen Tomi & Tarna-Mani Kaisa. 2013. Yritysvastuu – raportointi- ja laskentaperiaatteet. KHT-Media Oy. Helsinki. 378 s.

Niskala Mikael & Kaisa Tarna. 2003. Yhteiskuntavastuun raportointi. KHT-Media Oy. Helsinki. 244 s. ISBN: 952-5392-28-7.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2014. Vastuullisuusraportointi: uudet tuulet puhaltavat, EU eturintamassa. [TEM:n www-sivuilla]. Päivitetty 19.11.2014. [viitattu 21.11.2014]. Saatavilla: <http://www.tem.fi/yritykset/yhteiskuntavastuu/vastuullisuusraportointi>

LIITTEET

GRI:n indikaattorien käyttö EPFL:n yhteiskuntavastuuraportissa

Näkökulma	Indikaattorit	*Käsitelty	Jätetty perustellusti pois
1 Strategia ja analyysi			
Strategia ja analyysi	1.1 - 1.2	2 / 2	0
2 Organisaation taustakuvaus			
Organisaation taustakuvaus	2.1 – 2.10	9 / 10	1
3 Raportin muuttujat			
Raportin kuvaus	3.1 – 3.4	4 / 4	0
Raportin laajuus ja rajaukset	3.5 – 3.11	5 / 7	2
GRI-ohjeiston sisällysluettelo	3.12	1 / 1	0
Varmennus (ulkopuolinen)	3.13	0 / 1	1
4 Hallintotapa, sitoumukset ja yhteistyö			
Hallintotapa	4.1 – 4.10	6 / 10	4
Ulkopuoliset sitoumukset	4.11 – 4.13	3 / 3	0
Sidosryhmätoiminta	4.14 – 4.17	4 / 4	0
Yhteensä	42	34	8
5 Johtamistapa ja toimintaindikaattorit			
Johtamistavat		6 / 6	0
Toimintaindikaattorit			
Talous			

Taloudellinen toiminta	EC 1 – 4	3 / 4	0
Markkina-asema	EC 5 – 7	0 / 3	1
Epäsuorat taloudelliset vaikutukset	EC 8 – 9	2 / 2	0
Ympäristö			
Materiaalit	EN 1 – 2	2 / 2	0
Energia	EN 3 – 7	5 / 5	0
Vesi	EN 8 – 10	2 / 3	0
Biodiversiteetti	EN 11 – 15	2 / 5	0
Päästöt ilmaan, jätevedet ja jätteet	EN 16 – 25	7 / 10	1
Tuotteet ja palvelut	EN 26 – 27	1 / 2	0
Määräystenmukaisuus	EN 28	0 / 1	0
Kuljetukset	EN 29	1 / 1	0
Yhteenvedo	EN 30	0 / 1	0
Henkilöstökäytännöt ja työolot			
Työllistäminen	LA 1 – 3	3 / 3	0
Henkilöstön ja johdon väliset suhteet	LA 4 -5	0 / 2	0
Työterveys ja -turvallisuus	LA 6 – 9	2 / 4	0
Koulutus	LA 10 – 12	3 / 3	0
Monimuotoisuus ja tasavertaisuus	LA 13 – 14	2 / 2	0
Ihmisoikeudet			
Investointi- ja hankintakäytännöt	HR 1 – 3	1 / 3	0
Syrjinnänvastaisuus	HR 4	0 / 1	1
Yhdistymisvapaus ja yhteistoimintaneuvottelut	HR 5	0 / 1	0
Lapsityövoima	HR 6	0 / 1	1
Pakkotyö	HR 7	0 / 1	1

Turvallisuuskäytännöt	HR 8	0 / 1	0
Alkuperäisväestöjen oikeudet	HR 9	0 / 1	0
Yhteiskunta			
Yhteisöt	SO 1	0 / 1	0
Korruptio	SO 2 - 4	2 / 3	0
Julkishallinto	SO 5 - 6	1 / 2	1
Kilpailun rajoitukset	SO 7	0 / 1	1
Määräystenmukaisuus	SO 8	0 / 1	1
Tuotevastuu			
Asiakkaiden terveys ja turvallisuus	PR 1 - 2	0 / 2	0
Tuote- ja palvelutiedot	PR 3 - 5	1 / 3	0
Markkinointiviestintä	PR 6 - 7	0 / 2	0
Asiakkaiden yksityisyyden suoja	PR 8	1 / 1	0
Määräystenmukaisuus	PR 9	0 / 1	0
Toimintaindikaattorit yhteensä	79	36 / 79	8

* Taulukossa indikaattori on todettu käsitellyksi myös silloin, kun se on käsitelty raportissa vain osittain.